

h. 112, 49

199

DISPUTATIO
 seu
 JUDICIUM MEDICUM
 DE
CEREVISIA
NUMBURGENSI

Quod
 Auxiliante DEO

&
Annuente Gratioſo Collegio Medicō
 In

ILLUSTRI ACADEMIA JENENSI,

Sub PRÆSIDIO

DN. JACOBI Wolff / Phil.
 atque Med. Doct. & Academici
 Curioſi,

Publico eruditorum examini commendat

JOH. RAPHAEL PRETTENUS,
 Numburgens.

die 28. Junii, MDCLXXXIV.
horis locoque ſolitis.

J E N Æ,

Stanno JOH. DAV. WERTHERI, Typogr. Duc.

JUDICIUM MEDICINAE
DE
GEREVISIA

NUMBERGENSI

ANNO DOMINI 1700

AMPLISSIMO COLLEGIO MEDICORUM

ILLUSTRI ACADEMIA JENENSIS

DR. JACOBI WOLFF, Pbil.

Med. Doct. & Academi

Curator

Publico eruditionis officio

JOH. KAPPEL, Pbil.

die 28. Juni 1700

honoris loco

Seeno JOH. DAN. WERTHERI, Typogr. Buc.

I. N. S. S. T.

PROOEMIUM.

Non solum amor, quo Patriæ atq; veritati ad-
stricti sumus, nos ad præsens hoc iudicium
depromendum permovet, sed etiam ipsius
Cerealis potus Numburgensis boni ac lau-
dabilis usus medicus suasit nobis vindicias
moliri & amoliri malevolorum sive male-
peritorum aut informatorum convitia vel
effectus sinistros, quos de eo consignatos
in quibusdam autoribus deprehendimus. Si verò Numbur-
gensium cerevisiam, medicam vel potum medicatum, aut
eruditorum nuncuparemus, nihil absurdi pronunciaremus,
uti de hoc partim in *dissertatione de literatorum potu* mentem
nostram uberius exposuimus & ex subsequentibus ulterius
patebit. Si qui itaque non ipsimet degustarint illam cere-
visiam, vel loci ipsius conditionis, morborumque illic ob-
viorum gnari sint, ac relationibus sublestâ fide, jocove ni-
tentibus fidant, facillimè iidem falli aliosque iterum non
minùs fallere possunt. Sic celebris quondam, nec post fata
inglorius *Herm. Conringius & Schefferus in dissertat. de intro-
duction. ad Medicin. p. 228. & 233.* scribunt: Italos non posse
veri quid de cerevisia tradere, cum multi non degustarint
illam. Propterea etiam *Cardanum (qui libr. 3. de tuenda sa-
nitate c. 88. vim calefaciendi cerevisiæ inesse scribit)* tanquam
hominem Italum in exploranda cerevisia minùs exercitatum
statuit *Mart. Schookiùs de cerevisia c. 18. p. 173.* Idem hic
autor pluribus in locis citati libri iudicium suum de varia ce-

A 2

revi-

revisia suspendit, quia se experiētiā destitutum fatetur. Quid mirum itaque, quod, quia nationibus ejusmodi exteris non admodum nota est cerevisia, nulla cupido etiam & certitudo de eadem iis concessa sit; unde itidem dictæ nationes cerevisiam fortè à suis doliis & cellis vinariis gravi indictâ pœnâ proscripserunt, teste *Thom. Lansio in Consult. 1. pro German. p. 8.* Hinc laudatus autor etiam Italis perfectiorem gustum mentemque saniolem precatur. Rectius sentit de cereali potu *Job. Manardus lib. 5. Epistol. 2. f. 64. (& lib. 17. Epist. 5. f. 456.)* inquit: alioqui licet & ratio & antiquorum autoritas reprobare eos potus videantur, qui ex granis constant, ceu aspectu, odore, gustu etiam insuetis, quod & mihi contigit, horribiles: experientia tamen docet, septentrionales homines, qui nihil ferè aliud bibunt, quàm cerevisiam, & pulcherrimos esse & saluberrimos & robustissimos. Convenit proinde etiam cum ratione monitum illud Galeni, quò innuit: neminem rectè scribere aliquid de natura locorū & diversitate victus posse, nisi ut ratione didicerit, sic experimentis peregrinationeque comprobet. Melius itaque edocti nos de Numburgensis cerevisiæ facultatibus salubribus, filere vel suppressas illas sinere minùs ratum duximus. Nota quoque nobis sunt loca non nimis longè à Numburgo distantia, quæ, nescimus propter quas causas vel odia parcius ad se cerevisiam illam advehi permittunt; quorum incolis tamen propter melancholicos aliosque endemios affectus oppidò salubris eadem esset, si ipsis suppeteret largiùs admissa vel advecta. Præterea cum hanc cerevisiam apprimè commodam & salubrem censeamus literatis & politioris conditionis aut fortunæ hominibus, quibus imprimis non admodum frequens corporis motus est concessus, de eadem subsequens iudicium, inter alias causas, concepimus autoritate non suspectâ sanisque rationibus nitentes. Hoc itaque ut cedat in DEI maximi gloriam, proximi commodum, & literatorum gratiam à nobis exoptatam, denique vovemus atque contendimus.

JUDI.

(5) 30

JUDICIUM DE CEREVISIA NUMBURGENSI.

§. 1.

Cerevisia per *συκκομήν* *Cervisia* dicitur à Cerere, id est frugibus, præcipuè verò hordeo, tritico, avena &c. quæ eandem ingrediuntur juxta Philologorum quorundam (non ineptam uti arbitramur) intentionem. Quòd verò partim ex Latino, partim ex Gallico sermone conflatum sit hoc vocabulum, cum Latini integræ illius vocis olim ignari fuerint, credimus laudato *Conringio* & *Scheffero* l. c. p. 232. Nos prolixitati jam parentes non excurremus in alias dictæ vocis origines aut etymologiam, de qua si lubet videri potest *Ger. Joan. Vossius* in *Etymolog.* f. 277. Sunt qui putant arvisia vina, ab arvo dicta, poni pro cerevisia à *Virgilio* *Ecclog.* 5. v. 5. ita canens:

Vina novum fundam calathis arvisia nectar.

Rectius autem *Cervisiam*, quàm *Cerevisiam* scribi vult *Mart. Schokius* de *cervisia* c. 1. p. 2. Solam hanc scriptionem etiam consignat *Jos. Laurentius* in *Amalthea onomastica* f. 127. Dici etiam vel poni *Cervisium* indicat *Ambr. Calepinus* in *didionar.* f. m. 175.

§. 2. De Cerevisiæ synonymis non erimus prolixè solliciti: *Plinius* l. 22. c. 25. ex frugibus, ait, fiunt potus *Zythum* in *Ægypto*, *cælia* & *ceria* in *Hispania*, *cerevisia* & plura genera in *Gallia* aliisque provinciis. Vox *Bera* etiam in usu est quibusdam, juxta *Remb. Dodonaum* in *histor. stirp. pempt.* 4. l. 1. c. 22. f. 495. Germanis dicitur *Bier* / & juxta *Saxonum* pronunciationem *Beer* / à quo nomine aliarum nationum, quarundam nomina eundem potum exprimentia non multum recedunt, uti ex autoribus de cerevisia occupatis facile cuique patebit. Porro quod hujusmodi potum autores Græcis labiis exponant vel appellent *πινον*, *βερύτον*, *αδραβίνον*, *ξύθον* ἢ *ξύθον*, *φύκας*, *φυνάδων* ἢ *φυνάδιον* ex laudati *Dodonei* l. c. *Jac. Theodor. Tabernemontani* lib. 1. c. 20. f. 661. aliorumque autorum locis pluribus constat.

§. 3

§. 3. Non contenti sunt his vocibus alii, sed brevi descriptione etiam indicant cerevisiam ob varios respectus, scilicet ingredientia, effectus, colorem aut similia adjuncta. Sic *Schokius in tractatu citato* sæpe illum potum cerealem nuncupat. Hordeaceo potu exprimit eam *Job. Barclajus in Icone animorum c. 5.* Triticeum potum vel cerevisiam, quamquam *Weiß-Bier* (ad differentiam magis nigricantis illius ex hordeo paratæ) crebrò etiam dici, non ignotum est. Inter alias appellationes, *septentrionalium nectar* quandoque audit cerevisia, quia eadem potio populis his loco vini inseruit, uti vinum calidorum locorum potum magis constituit; atque ideò forte horum locorum populis illius imperitia & odium oritur. Minus propriè verò videtur cerevisia appellari potus iste ex arborum succis confectus, cujus mentio fit in *Actis Philos. Anglicanis Ann. 1669. p. 118. &c.*

§. 4. Non malè etiam cerevisia vini vicarius vel substitutus potus dicitur, quod Poëta quispiam intendit his vernaculæ verbis:

*Des Weines Substitut
Ist auch zuweilen gut.*

Sic olim propter vicariam hanc vini opem à cerevisia expectandam, illam *οἶνον ἐκ κριθῆς* vel *κριθίνον* dictam fuisse meminimus in *dissertat. de literatorum potu c. 2. §. 20.* de quo plura testimonia innotescunt ex *Dodonæi l. c. Dan. Sennerti Institut. lib. 4. part. 1. c. 4. p. 858. &c. Conringii l. a. p. 232. Mart. Kergeri de fermentat. p. 219. Cass. Barthii l. 11. Adversar. c. 32. Cass. Hoffmanni instit. med. l. 5. c. 27. Joh. Anton. Lindeni sel. med. ex. 6. §. 9. & ex Beat. Guern. Rolsincii ord. & method. med. special. l. 2. s. 3. c. 77. p. 142. & lib. 14. s. 1. c. 25. p. 997.* Quibusdam in locis etiam cerevisia propter certas quaspiam sibi concessas operationes, conditiones, attributa, vel causas modò bona modò mala & ridicula nacta continet epitheta, de quibus *Tabor de jure cerevis c. 1. §. 7. Schookius l. a. cap. 50. p. 424. &c. Besoldus in thesaur. pract. in voce Bierbrauen. Sim. Pauli in quadrip. Botan. p. 379. aliique plures autores evolvi possunt.*

§. 5. Non malè aliàs cerevisiam describit *Helmontius in Imag. ferment. impregnant. massam semin.* §. 2. quòd sit fumen, liquamen aut consummatum jus granorum. Nobis autem placet sequenti modo illam paulò prolixius describere. *Cerevisia est potus ex frugibus præcipuè, certâ ratione in polentam redactis, atque additâ aquâ, & quidem modò sine, modò cum lupulo salictario aliisque rebus amaricantibus, intercedente coctione, fermentatione aliisque requisitis operationibus adhibitis paratus.*

§. 6. Nobis non est animus de cerevisia in genere differere, de qua nonnulli autores peculiare tractatus ediderunt; veluti nonnullorum eorundem in subsequentiis nos mentionem inseremus; alii plures de eadem & Zytho peculiari-ter itidem agentes, patebunt ex *Coringii l. 6. Martini Lipenii Bibliothec. medica f. 89. & Joh. Ant. Lindenii de scriptis Medicis p. m. 674.* De origine Zythi & cerevisiæ, quæ scilicet loca natalia, autores vel inventores agnoscant, super sedemus anxie inquirere, cum ex modò dictis scriptoribus abundè certiores reddi possint, qui volunt; quemadmodum nonnihil etiam de eodem *dissertatio nostra de literator. potu c. 2. §. 22.* suppeditat. Studium nostrum verò jam solum occupatum erit de Numburgensi cerevisia. Interim non admodum ignotam putamus urbem illam *Numburgum* dictam, quæ tribus miliaribus distat ab hac nostra vinifera Musarumque politissima sede; & quidem prope Salam, nec procul ab eo loco, ubi dictus fluvius absorbet flumen Onstrudum. Utrum verò urbs illa ad Misniæ vel Thuringiæ tractum rectius referenda sit, aut quam Etymologiam appellatio ipsius agnoscat: an scilicet *Naum* vel *Nauburgum*, *Neoburgum*, vel *νεοπόρυ* melius (de quo *Joh. Mich. Dilherrus tom. 1. dissert. Acad. 1. p. 7.*) dicatur à nova turri, arce, vel munito loco; aut an concinnè magis *Novemburgum*, à totidem montibus aut munitis locis, turribusve, quæ non nimis procul ab urbe hac sitæ olim numeratæ fuerunt; veluti quæpiam loca ejusmodi etiamnum hodiè vocem *Burg* præfixò nomine vel epithetò quo-

quopiam gerunt, scilicet: Schönburg/Altenburg/Grayburg &c. horum inquam etymologiam & accuratam notitiam in præfenti non evolvemus; sed promittimus nobis de his & aliis laudatæ urbis certitudinem majorem ex desideratis *Chronicis Numburgensibus maxime Reverendi Dn. M. Job. Zaderi, Cathedralis Ecclesiæ Numburgensis Pastoris*, (aliquando edendis, quæ in scriniis apud eundem inedita adhuc asservantur) atque interim litem hanc eidem aliisque peritis historicis dirimendam relinquimus. Inter alias dotes verò quibus natura benigna urbem illam instruxit, non est infima vel silentiò sepe lienda ea, quam in ipsius cerevisia salubri depositam deprehendimus.

§. 7. Quod attinet ingredientia dictæ cerevisiæ, continetur inter illa hordeum, nec adeo triticum, quod hordeò calidiores & vini magis æmulos effectus, uti & obstructions majores aliaque mala plura procurare videtur; præcipuè si cerevisia ex eo parata lupuli floribus destituta, & nimis spissa, nec aquâ multum diluta existat: sicuti dictorum reatum participem talismodi cerevisiam triticam & Breihanum inprimis declararunt autores à nobis in *dissertat. de potu literatorum c. 2. §. 21.* allegati; & si placet præterea evolvi potest *Gothofr. Mœbius in institution. Medic. p. 521.* Triticam cerevisiam tristitiæ cognomine indigitari & viscidiorum obstructionum parentem generare &c. ait *Beat. Guern. Rolfincius l. a. & Sennertus l. c. p. 859. &c.* Obstructions parere illam docet itidem *Matth. Martini de morb. mesenterii.* De variis similibus & aliis malis cerevisiæ albæ conferatur quoque *Franc. Oswald. Grembsius in arbor. integr. & ruinos. hom. l. 3. c. 1. p. 464.* Dulci huic cerevisiæ alteram paratam ex hordeo & lupulò pariter, uti autores alii, etiam præfert *Greg. Horstius in instit. med. juxta hujus operum tom. 1. p. 367.* Præterea autor hic ibidem in diætâ communi cerevisiam illam eligendam censet, quæ modicè nutrit, calefacit, aperit, urinam movet, & omni flatulentia destituitur. Monemus autem circa dicta attributa vel postulata, quòd si cerevisia alvum quoque mode-

moderate laxet, magnam bonitatis partem adimpleat; unde flatus non omnes ab eadem abesse possunt. Si enim in purgantibus quispiam reformidaret aut declinare vellet omnes flatus, iis nunquam uti deberet: siquidem dicta causa flatuum à purgantibus vix separari potest. Commune quoque fere attributum illud aliàs est cerevisiæ è frugibus confectæ, uti in schola Salernitana inter alia id etiam de cerevisia indicatur c. 46.

Provocat urinam, ventrem quoque mollit & inflat.

Virtus illa autem in vitium verti, & augeri potest iste effectus, si hordeum, hujus præparatio, aut aliæ operationes & requisita in cerevisiæ coctione non ritè habeant. Malè insimul comparata est cerevisia, quò propius ad vini qualitates & operationes accedit, nec secedit promptè cum alvi scybalis, horumque motum ex corpore promovet. Generosa autem cerevisia sitim non benè sedat, faciei ruborem ac pustulas, aliaque mala plura, metuenda aliàs à vino excitat, quæ in *dissert. de literator. potu* attigimus. Similes effectus potui cerevisiæ Hamburgensis largiori (licet eadem propter alias proprietates bonas laudetur) tribuit *Jac. Theod. Tabernemontanus l. c. p. 662*. Sed rubor ejusmodi faciei non adeò à Numburgensi cereali potu metuendus, quàm ipsius medela potius expectanda est. Labem autem ejusmodi memoratam aliis in locis à simili cerevisia forti, vel vino, aliove potu spirituosò obviam subinde observamus.

§. 8. Indulgebimus parumper ipsius cerevisiæ præparatiõni: postquam verò hordeum maceratum fuit aquâ per biduum circiter, aquâ illâ demptâ hordeum in vase quopiam conservatur ulterius per biduum aut triduum, quousque ad fermentandum, crescendum aut progerminandum aptum reddatur; hinc istud in area quapiam coacervatum aliquandiu collocatur ac postea extenditur ad spithamæ altitudinem, usque dum germinare quadantenus incipiat; postea brasium vel maltum consequenter confit mediante ignis moderatò gradu, & quidem interpositò pannò setaceò. Bra-
B
sium

fimum verò hoc melioris conditionis existit, quàm illud, quod igne nimium fuit tostum aut ustum, de cuius malis non nulla habet *Justus Stengelius* in *der bewehrten Bier-Kunst* c. 1. Præterea plurimorum autorum testimonio non tantæ bonitatis creditur maltum, quod ignem planè non fuit expertum, sed solùm aëri vel Solis radiis expositum confectum fuit. Quod verò brasium hoc sine igne paratum sanitati minùs conferat in potu vel cerevisia, colligere licet inter alios ex *Helmontio de victus regimine* §. 23. *B. Rolsincio* l. c. p. 143. *Mæbio* l. a. p. 520. § 521. *Sennerto instit. Med.* l. 4. part. 1. c. 4. p. 860. aliorumque autorum libris de cerevisia conscriptis. Miramur proinde *Joh. Rud. Glauberum* in *oper. chymicor. continuatione in particula: Deutschlands Wohlfahrt* p. m. 363. quòd ultimum hoc brasium, vel quod in furno pistorio tostum fuit, præstantius pronunciet illò à nobis laudatò, atque hoc pariter nobiscum pauci fortè pluribus de causis admiserint. Porrò ex brasio illo (priùs agitato vel cylindro quadantenus quassato ut fibræ ab hordeo, quod germinavit priùs, secedant) molaris ope fit polenta more solitò leviter fracta; hæc postea cum aqua calidia per trihorium antea cocta miscetur, & à servis vel operariis pluribus (peculiariter hisce operationibus destinatis, ac singulis annis juramentò repetitò adstrictis) per horam probè contis movetur & agitatur, ac deinde in vase tecto aliquandiu ista mistura adservatur, usque ad reliquam materiam recipiendam & operationes sufferendas. Posthæc alia aqua in aheno usitato capaci per duas ac dimidiam horas cocta affunditur itidem priori mistura, quæ iterum probè movetur, more antea memorato, ac deinde quies ipsi iterum conceditur, usque quo confideat crassa polentæ materia, ubi tunc superior quæpiam portio, seu flos ab illo liquore demitur, atque binâ vice (priùs quidem per quinque ac postea per sesqui horam) cum lupulo exactè denuò coquitur. Atque sic peractâ eâ coctione liquor lupulò conditus cum reliquo illo penitus à polenta & fecibus demendo miscetur invicem in alio capaci vase peculiari.

liari. Deinde nova aqua calida polentæ ac fœculentæ illi materiæ prius quadantenus exhaustæ affunditur, eaq; post motum aliqualem præmissum, & quietem postea admissam, detrahatur ac iterum per bihorium coquitur, nec non cum duobus illis prioribus antea junctis liquoribus miscetur; quâ ratione optimæ prior cerevisiæ præparatio, usque ad secundariæ coctionem posteriorem, absoluta est. Nonnulla de bonitate, parandi modò, atque constitutionibus vel legibus de Numburgensi Cerevisia occupatis prostant in *dissertatione Juridica de Braxatione Jenæ 1671. sub Præsidio Chr. Phil. Richterî edita à nostro Conterraneo Job. Ad. Haynio.*

§. 9. Deinde pro dicto cereali liquore lupuli salictariî flores circa Numburgum atque in confinibus locis cultos recipiunt, nec ex remotis locis, scilicet Bohemia &c. sumptibus majoribus advectos; atque eos flores, si non erramus, commodos magis, & propter nostrorum locorum indolem, sanitati magis congruos credimus, quàm remotis in locis collectos. Hinc miramur, cur loca quædam Misniæ spernant sui lupuli inquilini flores; cum tamen auctâ illius quantitate vires ejusdem paulò debiliores suppleri possint, si quis amaritiam majorem expeteret, & conducibilem in diætâ censeret. Communiter verò lupuli mediocris portio pro Numburgensi cerevisia recipitur; nec errant fortè Zythepsæ diutius coquentes lupulum, quò ipsò cruda & invisa ipsius amarities domatur, & dulcescit magis, nec tantas vires medicas retinet, quales alia subinde cerevisia continet; & quidem vel à nimia inquilini lupuli copia, vel Bohemico magis amaricante, vel si parcè nimis uterque coquatur. Solet itidem aliàs non rarò pro cerevisia, quæ diutius asservari per æstatem debet, vel major lupuli portio recipi, vel mitius ille coqui; ubi tamen coctionem sufficientem præferrem, licet major lupuli quantitas recipi deberet. Non sunt autem temnendarum virium flores lupuli dictò modò cerealem potum instruentes; siquidem illi incidendi, referandi vel evacuandi, & à corruptione præservandi efficaciam imper-

tiunt cerevisiæ, unde evacuationes corporis variæ citius expectandæ, nec insignis facultas nutriendi ipsi accedit, uti quidem ex cerevisia dulci & crassa citius effectus ille emergit.

§. 10. *Conringius de habitu corpor. German. p. 79. §. 107.* idem illud adstruit, quod lupuli usus in cerevisiæ præparatione accitus nutritionem destruat; ut hoc non diffiteamur de aliis cerevisiæ generibus, præcipuè si admodum amaricent, id tamen de cereali potu Numburgensium minus dici potest: utpote qui moderatâ portione lupuli conditus existit, & coctione magnam amaritudinis partem deponit. Loquitur præterea in eadem cerevisia effectus de causa, quod tabes non admodum obvia observetur Numburgi; sed potius benè & moderatè nutriti, habituque corporis mediocri præditi inquilini plurimi deprehendantur. Imò recordamur illuc peregrinos graciles subinde devenisse ac municipes factos esse, eosque cerevisiam illam non averfantes, popas ac pinguem corporis habitum contraxisse. Cæterum in *dissertatione nostra de obesitate exsuperante p. 55.* exposuimus mentem nostram, quod corpulentia adiposæ atque carnosæ multum conferat mitis potus, vel cerevisiæ largior usus. Innuimus in *eadem dissertatione* quod juxta quorundam sententiam panis cerevisiâ madidus crebrò assumptus pinguetudini comparandæ conferre credatur. Atque hoc non diffidimus expectatum iri citius à pane Numburgensi cerevisiâ ebrio. Præterea lactantibus mulieribus perbenè congruit illa cerevisia pro lactis uberi proventu, si in jusculis paulò frequentius aut largius assumatur: veluti hunc effectum citum & copiosum cerevisiæ omni in genere *Melch. Sebizius (de aliment. facult. l. 5. c. 3. p. 1150.)* recenti verò tribuit *Jac. Theodorus l. c. f. 464.* Quo in loco autor simul vini generosi ac sulphurati usum propè Rhenum nutricibus ac lactentibus infantibus admodum noxium statuit.

§. 11. *Mart. Schoockius de cerevis. c. 41. p. 368.* arbitratur à recenti cerevisia imprimis pinguedinem contrahi, quòd per Belgium non obscure observetur, fidemque hujus faciant Zythepfæ, caupones, horumque uxores plerumque præpingues, ventricosæ & aqualiculò deformes. Forsitan iisdem etiam, uti credibile, primitias obsoniorum, aut ciborum flores crebrò carpunt ac delibant, veluti insimul inter eos communiter bonam offam non malus vel parcus haustus excipit vel sequitur. Dum itaque hi potui ac cibo simul indulgent, & assvescunt, forsitan ideò etiam iisdem moles corporis non coactè accedit: constat quippe quod illi prægustent sæpe cibos & hospitem mensæ accumbentium confortio, vel inviti subinde, interesse iisque propinare atque commendare suum potum cibosque soleant, unde postea non difficulter obesitatem illi contrahunt. Videtur tamen etiam reliqua cerevisia, etsi non sit recens, crebriùs ac liberius ingesta obesitati inservire, modo non illa lupuli quantitate excedente admodum amaricet, uti ex jam dictis & adhuc dicendis dispalescit. De eodem, & quòd amara aliàs non ita promptè inserviant nutritioni, egimus in *dissertat. de obesitate exsuperante p. 51. &c.* Sic *Hieron. Mercurialis in prælection. Bononiens. f. 426.* alii, inquit, plus potus egent, quàm cibi: à quo magis pinguescunt. Non multum recedit ab hac opinione *Roderic. Fonseca de sanitat. tuend. c. 12.* nihil boni, ait, habet cerevisia, nisi quod pingues reddat ejus potatores. Forsitan etiam Bacchus aliàs non frustra popà prominente pingitur, licet non à mero ita prompte, ac ab hordaceo vino seu cerevisia oriatur obesitas, uti in *dissertatione nostra de eadem conscripta* itidem indicavimus; in quam rem etiam adi sis nostram *disputationem de literatorum potu c. 2. §. 60.* Tacemus quòd Bacchi notus prominens ac turgidus venter potatoribus immodicis hydropicorum monstrosus habitum minetur ac præmonstret.

§. 12. Quoad amarorem verò, medium locum occupat Numburgensis inter Misniæ cerevisias aliquot magis u-

fitatas ac celebres, scilicet inter Wurtzensen & Eilenburgen-
sem aut Torgaviensem; non enim nostra ita lupulô condi-
ta amaricat ac postremæ duæ, magis tamen saporem lupuli
refert quàm prior, & quidem ideò, ac propter reliquam suam
conditionem admodum temperata est dicta cerevisia: nam-
que ordinarius & moderatus illius potus ac usus non turbat
spiritus, nec in nutritione, uti dictum, temendarum est vi-
rium. De postrema illa nutriendi potestate paulò post laus
uberius innotescet ex *sonstoni idea* aliisque autoribus. Dicto nu-
tritionis negotio in cereali potu Numburgensium non ob-
stat etiam gemina illa vis evacuans isti indita, & adeò decan-
tata, scilicet diuretica atque laxans alvum; de qua subsequen-
tia in hac nostra dissertatione plura pariter indicabunt. Præ-
ter adductam experientiam de nutriendi facultate Numbur-
genfi cerevisiæ concessa, nolumus quoque reticere enco-
mium & testimonium *Joh. Placotomi de cerevisia p. 88. Neo-
burgensis cerevisia, inquit, in Thuringia celebratissima est, neque
immeritò. Nam multum substantiæ habet, benè coquit, multum
nutrit, calorem geminum auget, & nulla re, quæ ad bonæ cerevisiæ
conditiones requiritur, caret.* Allegat hunc locum etiam de
cerevisia Numburgensi *Petr. Albinus in commentar. Chronic.
Misnens. p. 636.* atque eam inter laudabiles cerevisias *Misniæ*
refert. Non reticet similes laudes *autor Curiosor. Medicor.
pro tuenda valetudine p. 77.* Numburgensis, inquit, in
Thuringia præclara habetur, efficax est, & potenter roborat.
Reliqua verba oculorum caliginem illi imputatam, & paulò
post examinandam, unà attingunt.

§. 13. Non est, ut quis etiam lupulum moderatè rece-
ptum ac decenter coctum in illa nostra atque alia cerevisia
reformidet, veluti in præcedenti §. 9. & 10. diximus; non
dissvadent itidem penitus nobis usum illius laudabilem te-
stimonia quæpiam sinistra autorum in illum directæ, quæ
potius de lupuli copia, coctione illius insufficienti, aliisque
circumstantiis nos intelligimus vel interpretamur. Inqua
sententia nobis etiam suffragatur locus citatus *Conringii p.*

232. Sic constat ex *Camerarii Sylloge memorab. cent. 5. part. 90.* quod lupulo vis inducendi ebrietatem insit. Iftam verò sententiam ab alio medico etiam conceptam, vel prolatam (quod lupulus cerevisiæ addatur, ut caput inde moveatur & voluntaria infania procuretur) impugnat *Schoockius l. a. cap. 11. p. 76. &c.* Quantumvis lupuli flores etiam vim quampiam pro laxanda alvo conferre vel largiri possint; frugibus tamen & aquæ inprimis in cerevisia Numburgensi efficacia sua dicta, & uberiùs exponenda tribuitur. Utrum lupuli foliis & floribus major vis purgandi accedat, si in ipsius solo circa radices hellebori aut tithymallorum copia crescat (veluti statuit autor citatus l. a. p. 79.) deliberent & experiantur curiosi. Cæterum de usu salubri lupuli modicè in cerevisiam recepti, & narcosi à quantitate ipsius exsuperante expectanda agit etiam *Sim. Pauli in quadrip. Botanic. p. 380.*

§. 14. Præterea inter cerevisiæ Numburgensis ingredientia præcipuum locum occupat aqua, veluti eadem aliorum naturalium & artificialium liquorum plurimam portionem constituit. Quòd alioquin cerevisiæ plurimæ bonitas potissima dependeat ab aqua, indicat *Job. Henr. Meibomius de cerevisia c. 27. §. 2.* Aquam, ait, si potus salubris esse debet, optimam oportet eligere, visu nempe, gustu & olfactu puram ac sinceram. Nisi enim ea talis sit, cerevisia ipsa, quæ nihil aliud est, quàm aqua frumenti & lupuli florum viribus imprægnata, malæ aquæ qualitates plurimas retinebit; nec omnes coctura aut fermentatio emendabit. Suffragari his etiam videtur *Sennertus de scorbuto c. 4. p. 43.* qui cerevisiam, juscula & alia ex insalubri aqua parata scorbuto ansam subministrare scribit. A modò dictis non dissentit *Jac. Theodor. Tabernæmontanus in herbar. l. 1. c. 20. f. 661. &c.* Porro citatus *Sennertus l. 4. part. 1. c. 4. p. 860.* hæc habet: Qui de natura alicujus cerevisiæ rectè judicare vult, inprimis aquæ, è qua coquitur, naturam diligenter æstimet. Hinc etiam peculiare proprietates nonnullarum cerevisiarum procul dubio ortum habent, ad quam rem tamen nonnihil coquendi & pa-

& parandi modus facit. Abit non invitus in hanc sententiam (quòd scilicet coctione non tollantur infalubrium aquarum vitia) *Schoockius l. a. cap. 24. p. 242. &c.* Plura similia monita de hac re dedimus in *dissertat. de literat. potu c. 2. §. 16.*

¶ 17.

§. 15. Paulò inferius inter cerevisiæ Numburgensis vires vel laudes audiemus, quòd à calculo tueatur eos, qui bibant illam, veluti hæc & aliæ efficaciz plures, inprimis aquæ illius loci ab autoribus assignatur. Similem aliàs potestatem solvendi calculum inesse aquæ, quæ in specu Baumaniana scaturit, refert *Henr. Eckstormius de terra motu p. 220.* Hujusmodi & aliis præconiis autorum minimè destituitur aqua Numburgi obvia; quam omninò cum aère fraterno nexu (uti aliàs communiter ferè, ita & ibidem) sibi invicem juncto multum in illius loci salubrem conditionem suppeditare persuasum nobis habemus. Inter alia verò aquæ diætæ attributa, eandem vi laxandi alvum præditam esse, constat; autore *Gothofr. Mæbio in instit. Med. p. 512. §. 521.* Omnis autem aqua pro cerevisiæ Numburgensis basi ex puteis perennibus hauritur. Volunt quidam equidem, quòd putei quipiam in urbe illa contenti majori vi laxandi sint, præditi, quàm alii; de quo tamen nihil certi nobis innotuit, vix autem magnum discrimen inter eosdem intercedere credimus. De aliorum locorum verò diversis aquis vel puteis fidem faciunt autorum varia testimonia. Sic Brunopoli notam illam cerevisiam, Mumiam dictam, non nisi in certis quibusdam officinis cerevisiariis coqui ac parari posse fide digni annotant autores; idque fontium diversam rationem arguit. Interim non est dubium, quin præter insitam facultatem laxantem, major quadantenus facultas eadem in alia cerevisia quandoque, quàm in alia Numburgensi appareat; prout ingredientia, coctio, fermentatio vel alia adminicula ad illam operationem promptiora interdum accedunt; sic pro hominum diversa conditione, uti in purgantibus aliàs innotescit, alter alterò etiam citius alvum laxam ab eadem contrahet.

§. 16.

§. 16. Insuper tamen illud quoque verum est, quod non alio in loco Numburgensem cerevisiam sistere vel amulari valuerint; etiam si braxatores ex eadem urbe, parem coquendi modum & ingredientia adhibuerint; & uti quidam innuunt, vel aquam etiam Numburgo ad alia loca pro eadem conficienda devexerint. *Justus Stengelius* in *der bewehrten Bier-Kunst c. 1.* inter alia de cerevisia statuit quinque attributa requiri ad bonam quampiam cerevisiam: scilicet bonum lupulum, polentam minus taxandam, aquam vitiō vel culpa carentem, cœlum & aërem benignum, ac tandem Zythepsam peritum ac attentum. Idem autor ibidem etiam, concludit, quod non solum ratione loci sed etiam aëris & aquæ præcipuè tot ac tam diversæ cerevisiæ species passim coquantur: unde etiam Numburgi Torgaviensem, aut Torgaviæ Numburgensem cerevisiam coqui non potuisse perhibet. Quod an utrovis in loco tentatum sit ignoramus; non tamen de utroque irritō successu dubitamus. Idem hoc de aliis cerevisiæ speciebus alios autores etiam conqueri vel annotare, intelligimus ex eorundem lectione; dum pariter loca certa aliarum urbium cerevisiam parare ac sistere non valuerunt. Sic Lipsiæ non potuisse itidē Torgaviensem cerevisiam coqui ex aqua istius loci illuc devecta, scriptum deprehendimus apud *Casp. Hoffmannum de medic. officin. cap. ultimo p. 555.* Sic Hannoveræ non potuisse Zythepsam Hamburgensium cerevisiam coquere annotat *Mœbius in institut. Med. p. 520.* Ex his itaque partim colligere licet DEI mirifica opera, dum non omnia loca ex omni parte beata voluit esse, sed adeo distinctis dotibus ac conditionibus instruxit, nec non modo huic loco bonum hoc indulgit, modo alii aliud, vel eidem denegavit; quò fortè inter alias causas commercia & societas hominum eò melius conservaretur, de qua materia alio in loco plura in posterum cum DEO daturi sumus. Utrum a. in eo negotio cerevisiam concernente suspicari liceat, quò vecturâ illâ aliis in locis aqua inepta fuerit reddita, vel reperta, pro cerevisia expetita, inquirant curiosi. Quod verò

verò vecturâ cerevisia & alii liquores quadantenus immutentur, paulò post innotescet. Suspiciamus interim ferme, quòd àèr nonnihil etiam conferat in locis quibusdam pro cerevisiæ varietate; siquidem àèrem pro variis tincturis pannorum aut linteorum, quàm aquam, in locis quibusdam efficacem magis existere ex mente *Rhynii* refert *Exc. DN. Job. Bohnius de aëris influxu p. 70.* Quæ leviter jam saltem attacta curiosorum, accuratori indagatione digna censemus. Plura de locis non omnibus aptis ad cerevisiam quampiam desideratam, uti & de irregularitate ac diversitate potus cerealis sæpe eodem in loco & ex iisdem ingredientibus, diversis solum in officinis existentibus aut parati disquiri etiam *Schoockius l. d. cap. 10. p. 93. &c.*

§. 17. Paulò superiùs §. 8. indicavimus operosam cerevisiæ Numburgensis coctionem, quæ etiam ideò, tanquam consona veritati, adeò & meritò ab autoribus variis commendatur. *Jac. Primerosius de vulg. error. in Med. l. 3. c. 1.* taxat Zythepfarum communem ferè errorem, quòd cerevisiam non satis diu decoquant, præcipuè si aqua impura ad illam sumatur. Sic inter bonæ & ad usum commodæ cerevisiæ notas aliàs illud attingit *Schola Salernitana c. 16. p. 145.* inculcans hæc:

Non acidum sapiat cerevisia sit benè clara,

Ex granis sit cocta bonis satis, ac veterata.

Quem in locum, si volupe est, etiam commentatores evolvi possunt. Non immeritò autem sufficiens coctio pro bona cerevisia injungitur: hac ratione quippe cruditas ingredientium mitigatur, ne postea sylvestres qualitates & rigidas noxiasve operationes cerevisia nanciscatur, & exserat postmodum in usu. A coctione operosa Numburgensis cerealis potio fortè etiam non ita clara ac pellucida existit, uti alia varia cerevisia, cum nigra vel fusca obscure coloris eadem potiùs appareat. Sic etiam colorem cerevisiæ inditum aliàs non à frumento & lupulo solum, sed etiam à coctura dependere arbitrat *Melch. Sebizius de aliment. facultat. l. 4. c. 3. p. 1153.* Vitiò cruditatis verò non rarò laborant

rant cerevisiæ paganæ, quæ parum & perfunctoriè coctæ, flatibus ac fermentationibus minus aptis vel salubribus postea ansam præbent: inde enim tormina, nausea ventriculi, stranguria & similia mala oriuntur. Quomodo stranguria à cerevisia novella excitetur, docet *Helmontius de Lithiasi c. 4. §. 29.* Utrum ipsa verò ab acida causa oriatur, quadantenus ambigimus. Numburgensis cerevisia inter suas facultates laudabiles laxantem operationem non adeò coctionis insufficientis vitiò, quam virtute ingredientis aquæ, aëris, locique conditione sortitur, ac postea depromit. Deinde pagana cerevisia plurima, quia coctione abundantè destituta est, conservationi commodæ ac diurnæ reluctatur. Præterea quoniam illa etiam omni ferè anni tempore, scilicet in vere, ubivis coquitur ac paratur, hinc corruptioni & acori citius obnoxia & omnium sanitati non ita congrua est; uti in colica suspectam illam cense mus infra §. 55.

§. 18. Numburgi autem Zypothœi in autumnò, hyeme & initio veris coctionem solum peragunt hordeacei sui potus, videlicet præsentè frigidiorè statu aëris & aquæ, idque publicâ lege atque consuetudine ita ferente (dum circa Michaëlis festum illud suum opus incipiunt, & usque ad diem viridium modò continuant) reliquò tempore calidiori in dicto negotio feriantes. Optimam aliòquin cerevisiam coqui in Martio mense plurimi credunt ac docent auctores; quod quidem respectu subsequenti temporis calidioris, quò aqua, aër & operatio ineptior est ad cerevisiam bonam ac diu durabilem, non admodum experientiæ refragari videtur. Sic *Job. Mich. Schimmerus in curiositat. phys. diss. 10. §. 25. p. 173. &c.* dictò Martii tempore aquam maturam & aptissimam censet. *Job. Rud. Camerarius in memorab. Medic. cent. 9. part. 76.* expendit hæc: cur aqua in Martio collecta durabilior sit, & conferat pleuritidi atque oculis. In Martio autem meliorem, quàm alio tempore coqui cerevisiam videtur quadantenus negare, *Excèll. Pancr. Bruno in Lexic. Castelli renovato p. 274.* Cui sententiæ etiam favet *Schoeckius l. a. cap. 24. p. 245. &c.* De

inepto tempore calido ad cerealis potus coctionem testatur præter experientiam eorum quoque autorum assertum, qui docent Septentrionalium vel frigidiorum regionum incolas meliorem cerevisiam sistere, quam calidorum locorum. Cæterum non destituunt Numburgensem liquorem Cereris etiam operosa mistio, fermentatio & cætera requisita; veluti plures bajuli & operarii ad cerevisiæ magnam quantitatem, (quæ simul illic unica coctione confit) requisiti, singulisque officinis cerevisiariis, quoad varia sua officia adsciti testantur. Imò magistri atque ministri vel servi cerevisiario operi destinati quovis annò jurejurandò quoque ad fidelem suam administrationem obligantur, de quo loquitur *dissertatio allegata de braxatione c. 6. §. 6.* Si quis verò in genere plura de fermentatione cerevisiæ ritè instituenda rescire appetit, auctores de cerevisia agentes adeat, quibus jungi possunt *Mart. Kergerus de fermentat. p. 125. Matth. Tillingius de ferment. p. 121. &c. Thom. Willisius de ferment. c. 7. p. m. 25. &c.* aliique plures idem hoc argumentum ventilantes.

§. 19. Vix etiam aliis in locis, uti modò diximus, tanta cerevisiæ copia simul unicâ operatione vel coctione in officinis cerevisiariis excoquitur quam Numburgi; quamvis etiam, paucos ante annos cœperint dimidiam portionem cerevisiarii operis (*halbe Gebräue*) ibidem admittere atque coquere. A termino paulò ante dicto usq; ad Michaëlis festum cõmuniter suspenditur coctio, quousq; plurima cerevisia asservata consumpta, vel corrupta aut usui inepta est residua. Ultra dimidium annum autem, citra acidum saporem vel corruptionem, vix etiam asservatur eadem cerealis potio. Singularis itaque est conditio Gedanensis cerevisiæ, quam aliquando sexaginta annos superantem, & medico usui, quam fiti sedandæ, aptiorem se reperisse asseverat *Phil. Cluverius l. 1. Antiqu. German. c. 17.* Verùm ejusmodi cereales potus, qui nimis spissi & spirituosi à frugibus & coctione existunt, nec aqua intercedente sufficienti conditiones legitimi potus explent, varia mala sæpe inferunt sanitati; etiamsi diutiùs asservari

vari iidem, aut pro navigiis commodiores eò modò reddi possint, quàm qui diluti magis sunt : de qua materia in *dissertatione nostra de literatorum potu c. 2. §. 19. &c.* & paulò post hæc plenius agitur. Quò plus lymphæ verò aliàs excipit, cerevisia, eò minùs lymphatos, mentem turbatam, aut ebrietatem causatur. Medium locum itaque occupat inter generosum & nimis segnem potum vel aquam cerevisia Numburgensis, quæ non est degener illius proles, nec hujus nata; atque ideò bonum ac salubrem, nec non eruditis ac lautioris conditionis hominibus aptum potum constituit; uti in dictæ *nostræ dissertationis §. 20. &c.* pariter subinnuimus, atque potum similem personis modò memoratis commendavimus. Attacta verò cerevisiæ copia simul parata, & efficacia non omnis ipsi subtracta loquitur subinde de sinistro effectu: quatenus eadem recens vel modò cocta in cellis clausis recondita fermentando adeò vaporibus subinde replevit ista loca, ut ii hominibus appropinquantibus ac commorantibus ibidem aliquandiu respirationem suffurati, & ab iisdem quipiam homines penitùs suffocati sint; non aliter atque à musto interdum tragicus ejusmodi eventus innotescit.

§. 20. Mos varius etiam in diversis locis obtinet ratione convasandæ cerevisiæ, dum scil. quidam illam statim post coctionem absolutam calentem adhuc infundunt doliis, uti fit Numburgi; aliis in locis verò fermentationem aliqualem cerevisiæ expectant, usque dum candelam accensam halitus istius non finant ardere, quod in Dania usitatum dicit *Sim. Pauli in quadripart. Botan. p. 405.* Aliis in locis majorem fermentationem absolutam semper, vel subinde in cerevisia expectant, antequam indunt illam vasis; atque hanc diutius durare nec sponte & adeò subito postea, nisi arte, ad fermentationem aut corruptionem redigi volunt. Porrò cerevisia, Numburgensis in doliis ritè picatis asservatur; nec magnâ capitis noxa ideò ab eadem metuenda est, nisi picis fumi magna quantitas in cadis aliquoties destinatò consiliò includatur. Picatas verò cerevisias aliàs dicti reatus accusat *Pla-*

cotomus de cerevisis. Audiamus insimul etiam de hac re sententiam nostri quondam Æsculapii Salani, scilicet B. Rol-
facci in ordin. & method. Medic. special l. 2. sect. 3. c. 67. p. 143. In
picatis doliis, inquit, ad servatæ cerevisiæ, ut Numburgensis &
Jenensis, à multis damnantur noxæ, sed fulgura hæc censuræ
sunt expelvi. Præterea potus dictus cerealis in cellis vel antris
profundis (ab aëre, calore & aquæ affluxu munitis) com-
modius ac diutius à corruptione immunis conservatur; imò
esculenta, potulenta atque humida alia varia, patrescentia
item seu vapores & effluvia spargentia non benè pro-
pè Numburgensem atque aliam quamcunque cerevisiam as-
servantur; si quis hanc integram & à corruptione liberam
diutius recondere appetit.

§. 21. Notari insimul hoc meretur, si experientia com-
probet sequentia asserta, ne scilicet fragrantia ad cerevisiæ re-
ceptacula adferantur, vel in illis asserventur. Sic Hagecius de
cerevisia c. 12. p. 45. scribit: quod cerevisia triticea admo-
dum averfetur rosarum præsentiam eaque corrumpatur, si
quocunque modò ad istam rosæ propius in cella admovean-
tur; de eodem vide sis etiam G. Morbosum de transmutation.
metall. p. 99. Monent alii menstruas quoque fœminas à
cerevisia arcendas esse, cum observasse velint ab illarum
anhelitu istam levi momentò acorem contraxisse; de quo
Mart. Schoockius l. a. c. 48. p. 404. & Isaac. Schoockius in cen-
tur. problem. var. histor. phys. med. 15. p. 14. Annotat etiam
Illustris nostræ Academiæ Nat. Curiosor. Præses Joh. Mich.
Febrius de Absinth p. 163. &c. quod fulgura corrumpant
facile cerevisiam, nisi profundius in cellis & cadis probe clau-
sis illa asservetur. Similiter, cur recens atq; calens adhuc cere-
visia facile corrumpatur, quando fulmen cadit, disquirit
Mart. Schoockius de cerevisia c. 38. p. 351. Deinde quòd etiam
cerevisia in doliis florente hordeò turbetur, & ex hordeo non
fiat malta, dum reliquum hordeum in campis floret, cum hu-
jus ratione addita traditur in Sylv. Rattray theatr. Sympathe-
tic. p. 137. Illud tamen veritati minùs consonum esse asserit
Schoo-

Schoockius de fermentat. c. 33. Interim calidò illo tempore propter calorem ad cellas citius admissum sulphureasque particulas sive atomos activas vegetabilium vestibis adhærentes, vel halitus similes in conditoriis à respiratione aliove modò ortas, non est impossibile quin corruptionem cerevisia citius contrahat, uti ex fragrantibus antea attractis cerevisiam afficientibus non obscure postèrius hoc etiam colligi potest.

§. 22. Dehinc si cerevisia sponte spumam vel flores promit aut projicit extra orificium superius vasis vel dolii, matura eadem potuique apta censetur. Si verò non procedat ejusmodi character, aut si cerevisiâ dictò aliove modò non indicet suam maturitatem, ars adjuvat eandem, quatenus polenta contrita aliave res fermentationem commodam excitantes in illam immittuntur; de qua re plurimi autores de cerevisia scribentes agunt, atque ideò consuli possunt. Notum quoque est, quòd pro meliori cerevisiæ integritate conservanda, doliorum orificia argilla vel lutò recenti, cui subinde sal permixtus est, obdurari soleant, ne aër promptè in illa recipiatur, unde aliàs corruptio citius metuenda est. Suadendus verò magis videtur eo pro negotio loco salis culinarius sal Alkali, cineres vulgares, vel clavellati, & alia ejusmodi plura; quæ cerevisiam à corruptione tueri vel corruptam illam emendare quadantenus possunt.

§. 23. Varia etiam talismodi media, quæ restituunt acidam cerevisiam, consignata prostant in autoribus cerevisiam describentibus ac ipsius attributa ventilantibus, quibus investigandis jam non immorabimur prolixè: sic degenerantem & aciescentem illam corrigere quidam satagunt nuce moschatâ, centaureò minori, & radice caryophyllatæ, cujus, vel caryophyllorum oleum pro arcenda aciditate laudat *Paracelsus l. 3. de conservand. rer. natur.* Similiter quòd caryophyllis Zythum ex hordeo confectum præservetur, colligere licet ex *Sylv. Rattray l. c. p. 9.* Deinde urtica urens maxima (quæ aliàs in hæmorrhagiis adeò dilaudatur à multis) & frustum chalybis

bis optimæ notæ, cerevisiæ injectum, illam ab intempestiva
 fermentatione æstatis tempore à tonitru metuenda tuetur,
 si credimus *Sim. Pauli in quadripart. Botan. p. 519.* Alias etiam
 Zingiber & bacca lauri pro conservanda cerevisia integra ipsi
 immittuntur. De cretæ eadem potestate vulgò non ignota,
 videantur *Job. Crato in Epist. med. 130. f. 228. Job. Andr. Graba
 de cervo p. 111.* aliique plures. De cinere & similibus alca-
 linis fixis eidem intentioni inservientibus super sedemus mul-
 ta commemorare, quæ etiam non semper adeò insalubrem,
 quàm invisam reddunt cerevisiam iis, qui hujus correctionis
 gnari sunt. Interim negandum non est, quòd integra cere-
 visia, quæ non indiget correctione, illi præferenda non sit,
 quæ prius corrupta ac postea restituta vel renovata fuit. De
 cerevisia Numburgensi quoque constat, quòd non insignem
 aciditatem communiter contrahat, ut aceti loco (ceu reliquæ
 cerevisiæ plurimæ) inserviat. Hinc eadem etiam diutiùs quàm
 pagana vel urbana alia varia citra corruptionem asservari
 potest; nec propterea metuere illam opus habent, quibus a-
 cidum alias adeò est odio, & propterea potum varium in
 medicina vel diætâ proscribunt. Dictam illam absentiam
 aciditatis forsitan coctio larga inter alia vetat in ea cerevisia,
 siquidem *Melch. Sebizius de alim. facult. l. 4. c. 3. p. 1152.* de
 eodem testatur, quòd accuratè cocta cerevisia potentior sit,
 ac diutiùs duret: Aquæ enim humiditatem, quæ alteratio-
 ni exposita sit & corruptioni aptissima, coctione perfectâ con-
 sumi ait. De adductis his adhuc moneo & addo, quòd cor-
 ruptio, præter humidi copiam relictam ab insufficienti co-
 ctione, etiam à malti ac lupuli parca ignis aut coctionis expe-
 rientia (quia isthæc alterationi ideò magis obnoxia sunt) o-
 riri possit. Verùm Numburg. cerevisia, etiam si aquâ abun-
 dat, ac destituta est ingredientium reliquorum uberi appa-
 ratu, attamen propter suam exactam coctionem & operationes
 admissas diutiùs incorrupta servari potest, quàm alia varia.
 Cæterùm cerevisiam conservari quoque in marinis itineri-
 bus à putredine ovis in vasa injectis, (quæ exceptò vitellò
 con-

consumi dicuntur in illis) intelligimus ex *Actis Philos. Anglie. Anni 1667. p. 158.* Liquoris etiam mentionem facit laudatus *Morhofius l. a. p. 100.* cujus pauca gutta corruptam cerevisiam restituerint. Quibus lubet plura similia intelligere, adeant *Balth. Schnurrium im Kunst- und Wunder- Buche p. 128. &c.* Non temnenda etiam de eodem & aliis negotiis variis circa cerealem potum occupatis habet *Stengelius l. a. & Knaustinus l. c. lib. 3. p. 63. &c.*

§. 24. Contingit idem aliàs Numburgensi, quòd de aliis cerevisiæ generibus quidam referunt, quòd scilicet meliorem saporem sæpe acquirat, si in alia loca transvehatur, idque sine dubio propter motum novamque fermentationem; quamvis etiam quandoque forsan deteriorem conditionem aut saporem contrahat illa, quando bibulorum aurigarum vel anabaptistarum dolum dolia variâ arte referata experiuntur. Inquirat *Isaac. Schoockius in problem. hist. Med. 13. p. 13.* cur cerevisiam mare emendet vel cur alium saporem eadem nanciscatur, si in alium locum vehatur. De eodem, & quòd cerevisia ex Germania ad Aquilonares terras transferri possit, atque sapidior ac potentior reddatur marinis fluctibus, si ex lupulo fortissimo (qui hamulus dicatur) cocta sit, agit *Olaus Magnus lib. 13. Septentr. Histor. c. 32.* Deinde docet *Job. Rudolph. Glauberus l. a.* succum vel liquorem spissum magis solito aliàs, nec admodum dilutum conficere ex cerevisiæ ingredientibus, qui navigiis magis aptus, nec corruptioni adeò obnoxius sit, cujus portio quæpiam postea quovis tempore aquâ affusâ facillè in cerealem liquorem potabilem redigi possit; de quo experientia consuli potest.

§. 25. Perlustravimus hucusque præcipuè cerevisiæ Numburgensis materiam vel ingredientia, coquendi item modum, ac conservandi, & transvectæ tandem illius conditionem; restat proinde ut adhuc examinemus vituperia & elogia vel vires ejusdem. Mox verò autores quospiam finistros effectus (præter tot tamen melius edoctorum alio-

D

rum

rum experientiam) cerevisiæ illi affigere & affingere deprehendemus. Sic autem *Nicol. Reusnerus in Poëmat. part. 3. lib. 3. p. 286. § 287. ad Danielelem Eulebeccium* exponit vires illius (quos versus etiam citat *Adr. Beierus in Architecto Jenensi p. 308.*)

Scire Novembergi, Daniel vis munera Zythi?

Paucula si legis hæc carmina certus eris.

Calculus hinc cedit, cedit nodosa podagra:

Ægrifici ventris cedit & omne malum.

Lumina caligare facit, rorareque nares

Sanguine, cum manibus mox titubare pedes.

Crescit & inde venus, vires sumptura bibendo:

Crescit & hinc alvi mox cita profluvies.

Pocula quem Zythi faciunt citò currere sani,

Forsan & hinc leto corpore sanus abit.

§. 26. Sed bona verba quæso Domine Reusnere:

Parcius ista bono huic Zytho objicienda memento!

Seqvuntur forsitan hunc autorem alii, qui cerevisiam illam pariter cæcitatatis incusant, sic enim *Joh. Jonstonus in Idea Med. pract. p. m. 40.* (aut in denuò edita eadem sub titulo *Syn- tagmatis universæ medicinae p. 128.*) hæc habet: Cerevisia, Neoburgensis in Thuringia; quæ benè excoquitur & nutrit; nimium si bibatur, caliginem oculis inducit, quidam à nimio ejus potu cæci evasere. *Bald. Timæus post responsa Medic. p. 163.* hæc de eadem depromit verba: Numburgensis cerevisia Erfurtenfi præstantior & salubrior est, à nonnullis tamen lædere visum, nec rarò cæcitatem inferre dicitur. Inter virtutes quaspiam illius cerevisiæ recensitas similiter vituperium modò dictum attingit *Jac. Theodorus (Tabernemontanus vulgò dictus) in herbar. l. 1. c. 20. f. 663.* Addit idem autor ibidem, quod illa capitis etiam debilitatem excitet, atque ideo ille vitiò ejusmodi laborantibus dissuadet ipsius usum. Verum dubium est, an unquam dicti illi, aliique auctores repetentes verba isthæc degustarint cerevisiam istam, vel solidam cognitionem & experientiam de ea habuerint.

Proin-

Proinde cæcus cæcum potius duxit in ejusmodi opinionem, de cæcitate causa dependente ab ipsa cerevisia; veluti etiam *Timeus, Theodorus* aliique plures id rumori aut lectioni duntaxat tribuunt, nec sua aliave experientia constanti confirmare pollent aut audent. Enim verò illum cæcitate finistrum effectum de cerevisia eadem minus veritati consentaneum fuisse hætenus compertum meminit *Val. Andr. Mollenbroccius de Arthritide vaga Scorb. c. 12. p. 190.* Sublevat nos insimul ab aliquali apologia vel responsione, pro isto opprobrio vel reatu cerevisiæ nostræ affricto refutando, alioquin nececessaria *Joan. Placotomus de cerevisia p. 88.* Eam, inquit, occæcare potenter clamant, neque id mirum est, cum non tam oculis, quam mente capiantur, si immodicè & perinde ut jumenta aquas infundant. A cujus sententia non est alienus *Henr. Knaustinus Von der Göttl. Gabe der Philosophischen Kunst Bier zu brauen l. 3. p. 57.*

§. 27. Cui interea experiri placet, cur ebrii & furiosi res geminatè videant, certior reddetur à *Sennerto l. 1. prax. p. 900.* De ebriorum gemino visu objectorum visibilibum constat etiam ex *Thom. Jordani de divino in morbis cap. 11. p. 48.* Illa autem oculorum, imo pedum, manuum aliorumque organorum & sensuum internorum ac externorum impotentia facilè à quocunque generosi potus nimio usu vel abusu proficiscitur, veluti fufius hoc demonstrare valeremus, si longiùs in his occupari aut hærere vellemus. Quis dubitabit præter hæc, jocò aliquando prolatam illam culpam, eamque cerevisiæ illatam fuisse, quæ postea ab aliis seria atque vera reputata, propugnata & propagata indifferenter fuit: veluti de simili materia vel vocum ambigua interpretatione suo tempore plura in *scrutinio nostro amuletorum* suppeditabimus. Imò *Reusnerus* videtur ipsemet prodere quadantenus ambiguitatem finistri effectus cerevisiæ imputati; quatenus manus ac pedes inde titubare ait. Ab ebrietate itaque hic effectus potius metuendus est, uti experientia de potu generoso alioquin id comprobat. Statuit insimul citatus autor,

quòd dicta cerevisia citò currere faciat; item quòd cedat ab eadem nodosa podagra, artus alioquin ligans; uti & quod lato ac sano corpore abeat, qui illam bibit. Si quis conciliat illa dicta commoda dependentia ab usu legitimo, & incommoda ab immodico usu cerevisiæ, consignata, non obscure jocò quopiam prolata, aut certâ ratione accipienda esse eadem intelliget; veluti etiam oculorum & capitis mala, temporanea aliàs à potu generoso quocunque, vel qui vitiò quopiam peculiari laborat, oriri possunt; uti antea dictum, & adhuc dicetur in subsequentibus.

§. 28. Rarò autem à solo paulòque largiori potu cerevisiæ Numburgensis ebrietas, & hujus consequens effectus, scilicet balbuties, vertiginosa & imbecillis visio &c. oriuntur, uti quidem ab alio potu generoso citius isthæc fieri observamus; de quo ejusque ratione videri potest *Gregor. Horstius in operum tom. 3. f. 190.* Testantur quoq; non rarò nomina vel epitheta variæ cerevisiæ in quibusdam locis addita de effera illius efficacia, de qua autores à nobis allegati §. 5. sine videri possunt. Sic dictam volunt quidam cerevisiam *Mumme* quod mutos quasi faciat, & non aliam præter ejusmodi inarticulatam vocem eloqui sinat. *Mord und Todtschlag* à vi caput turbante & inquietos reddente quipiam deducunt. *Knesenack* quidam dici putant, quod cervicem frangat, vel in lapsus reddat pro nos. *Sim. Pauli in quadr. Bot. p. 380.* verò modò dictam cerevisiam *Knesenack* rectiùs scribi, & significare illud nomen vult idem ac *Dominorum* vel *Magnatum* cerevisiam. Pluria similia jam eruere vel adducere huc superfedemus. Utrum itaque communiter olim, vel interdum fortior cerevisia Numburgi, quàm hodie solet, exstiterit parata; aut an ista cum vino juncta ebrietatem cum aliis hujus Symptomatibus induxerit quibusdam; aut an sola eadem inebriaverit quempiam, qui potus tenuis etiam impatiens fuit, ignoramus. In *dissertatione nostra verò de literator. potu c. 1. §. 15.* indicavimus, quòd quidam etiam à solius aquæ potu ebrietatem abstulerint. Non immeritò porrò suspicio nobis
oritur

oritur de ambigua voce cœcitas, quòd scilicet non eadem perpetua sit intelligenda, quam quidam à cerevisia Numburgensi promanare volunt. Namque Germani dum insigniter inebriantem cerevisiam velebrios existentes describere solent, exprimunt illud vocibus *Stockblind* oder *blindvoll*. Ueberior hujus suspicionis ansa atque ambigua interpretatio Cerealis liquoris Numburgensis occœcantis, & caput turbantis aut debilitantis colligere licet ex verbis *Job. Coleri* (vulgi oraculo œconomico) *Hauff-Buche l. 2. fol. 22.* recensens autem ibi autor variam cerevisiam salubrem in Thuringia, & Misnia reperiri, subdit demum hæc in vernacula: *Sonderlich aber zu Nauburg / da man ihm (dem Biere) dann Gerstegnung / und recht gut Malz gibt / und mit Fleiß brauet; darun nehrt und wärmt es wohl / allein daß es sehr in Kopff steigt / wann man es zuviel trinckt / daß auch die Leut blindvoll darinnen werden.* Verùm de illa cerevisia, quæ hodie communiter Numburgi prostat, nemo facilè metuit magnam ebrietatem; unde potius ibidem & in confinibus locis in convivüs pro declinanda crapula, à vino aliàs metuenda, Cereris ille liquor desideratur, & pro calore sitiquè mitiganda, à vino itidem oriunda, interponitur ipsius potui; vel etiam dictum in hunc scopum in fine conviviorum præcipuè illa bibitur: veluti hujus & mox memorandi fecimus pleniorẽ mentionem in *disseratat. de literator. potu. c. 2. §. 90.* Similiter eadem cerevisia adeò expetitur propter mitem suam, minusque inebriantem naturam ab iis, qui nicotianæ usui noto indulgent; ne scilicet capitis molestia & imbecillitas, à dicto fumo aliàs metuenda augeatur, sed potius imminuatur & corrigatur. Proinde hæc recensita, quia veritati consona sunt, Numburgensium cerevisiam ab istiusmodi reatu liquidò absolvunt, & commentum talismodi errore, imperitiâ, vel jocò ortum ac propagatum esse arguunt.

§. 29. Non impossibilis tandem foret ebrietas, vertigo & caligo oculorum, si fortè aliquando infelix lolium (juxta *Virgil. Bucol. Ecl. 5. v. 219. & Georg. lib. 1. v. 163.*) Ægylopem, sterilemve avenam (& quidem vel destinatò consiliò, aut cum

bordeo illam collectam) quispiam admiscuerit cerevisiæ; uti à quibusdam illud subinde fieri solet, de quo *Mart. Schoockius l. a. cap. 9.* Non obscure autem istiusmodi mala oculis metuenda esse à lolii usu perhibent autores. Sic enim *Ovidius lib. 1. Pastor.*

Et careant lolis oculos vitiantibus agri.

Non alienus ab hac sententia videtur esse *Plautus in milit. glorios. 2. 3.* inquit: Mirum est, lolio vititare te, tam vili tritico. Quid jam? quia lusciosus es verbero. Ædepol tu quidem cæcus, haud lusciosus. De lolii maleficio plura constabunt ex *Job. Schenckii observat. l. 7. fol. 880.* aliisque autoribus pluribus. Tacemus alia varia, quibus mediantibus interdum in locis quibusdam, quidam turpi lucro inhiantes, inebriandi potestatem, colorem, aliasque plures proprietates cerevisiæ inducunt vel conciliant: scilicet fuligine, semine hyoscyami, cocculis de Lephante, foliis salicis &c. quos ausus malitiosos ac perniciosos recenset, damnat & homicidio accenset *Jac. Theodor. Tabernemontanus l. a. cap. 20. f. 659. &c.* Apud *Sim. Pauli in quadrip. Botan. p. 46.* mentio fit, quòd in Belgio, Dania aliisque in locis pluribus à Rusticis Rhus myrtifolia seu chamæleagnos cerevisiæ coquendæ addatur, ut tenuis dilutaque cariùs veneat; quippe quò aptior evadat ut ociùs

Impediat gressus debilitetque pedes.

Eam etiam cerevisiam crapulâ discussâ enormes capitis dolores non assvetis gignere solere, dicit laudatus *Pauli.*

§. 30. Cæterùm ex sacris etiam addiscimus, quòd inter alios affectus vel effectus malos, quos ebrietas, & abusus vini eructat in intemperantes, oculorum vitia & rubedo contineatur, de quo *Proverbior. c. 23. v. 30.* Ideoque, veluti in omni alia saluberrima re, sic etiam in potu.

Usus habet laudem, crimen abusus habet.

Verùm licet norint maximè quidam bibuli oculorum aliarumve partium aut functionum læsionem à potu nimio se contracturos, reperias tamen inter eos, qui parum pensi illud habeant; quin potiùs cum illo statuunt, quem delineant sequen-

quentes versus Poëtae allegati apud Jac. Pontanum in *Bellar. Attic.* p. 218.

Potando Medicus perituros dixit ocellos,

Fusco: qui cum se consulisset ait.

Perdere dulcius est potando quam ut mea servem

Eradenda pigris lumina vermiculis.

Benè infimul ebrietatis imaginem torvam inter alia velatis oculis depinxit quispiam, quam conditionem metricè exprimit Poëta annotatus apud eundem Pontanum l. c. p. 344.

Cur velati oculi? oecæcat quia lumina mentis.

Alius locus in hanc rem quadrans occurrit etiam apud laudatum autorem p. 496. ubi ostenditur ebrios, ut amantes cœcutire. Sic de Lacedæmoniorum Symposiis Critias in *Elegiis* inter alia hæc depromit de potu nimio:

Invaditque oculos cæca caligine nubes,

Curas lethæo pocula more fugant.

§. 31. Sed ad Numburgensium liquorem Cereris revertimur, de quo nescimus, utrum fortè autores quipiam, propter ipsius vim laxantem & flatulentam oculis itidem infestum illum declararint; sicuti aliàs statuunt, quod flatulenta existant legumina, bulbi, olera & similia alia, ita eadem etiam oculis infesta declarant. A veritate v. planè alienâ esse hanc culpam cerevisiæ Numburg. assignatam, facile quis experietur, modò loci illius atq; incolarū conditionis gnarus sit. Peregrini, item mercatores remotis ex locis nundinas ipsius urbis quovis annò, hæc scil. & subsequenter septimanis visitantes, vel locum illū alias ob nundinas & mercaturam crebrò peragrantes, veritatis à nobis assertæ certiores facile reddentur. Hinc verba *Lansii*, quæ in præfatione adduxim⁹ de Italis, nostra jam facimus, & iis, qui à veritate dissonum quid de illa cerevisia statuunt, perfectiorem gustum mentemque (addimus etiam experientiam) apprecamur. Nulla quippe cœcitas nec capitis debilitas aut turbæ, aliunde æquè advenientibus hominibus ac inquilinis, qui vegetæ aliàs ætatis ac valetudinis sunt, ibi à cerevisia oriuntur; nisi senium,

tan-

tandem (uti aliis in locis, ita & illic) oculorum & aliorum sensoriorum organorum usu eos inquilinos sensim deprædatur. Demum si quis ebrietatem fortè contrahat ab eadem solâ, ut ideò neque pes, neque manus, caput, oculi aut alia organa suò officiò defungantur; temporanea sunt ejusmodi mala, & caligo oculorum imprimis, nec oculariò chirurgò ideò illa indigent, cum facilè transeant: quando scilicet ipsorum causa, videlicet crapula displosa est, somnò ac inedia admisâ, vel vomitu præmissò. Non suspicamur itidem diurnam ebrietatem & cœcitatem ab eadem oriri posse, cum ii, qui levi potandi habitu præditi sunt, eludant communiter omnem ebrietatem ab eadem metuendam. Interim constat etiam, quòd aliquando vel tres aut quatuor dies superans ebrietas in quibusdam hominibus à generoso potu oborta & observata sit, de quo *nostra dissertat. de literat. potu c. 2. §. 67.*

§. 32. Non extorquere etiam hoc, aliisque in locis pluribus degentibus juvenibus atque senibus, literis atque imperio summo vel magistratui addictis debemus testimonia, de dicta innocentia Cerealis liquoris Numburgensium; utpote qui à seculò & ultra huc usque eodem usi sunt, & etiamnum quotidie utuntur, atque sæpè abutuntur, nec tamen istam oculorum aut aliam sanitatis noxam inde deportant. Dubium potius non est, quin cerevisia hæc salubribus suis facultatibus toties laudatis & adhuc laudandis, vel memorandis catarrhorum materiam & hujus subsistendi ansam à nobilibus ad ignobiles partes, vi suâ geminâ aperienti derivet, scilicet superfluum serum, ulterius illinc excernendum; adeò ut juxta *6. Aph. 17. 31. 46. &c. atque sect. 7. Aph. 29.* oculorum malis quibusdam æquè illa blanda continuata alvi, & spontanea quasi subductio conducatur, ac quidem alioquin arte concitata purgatio, quæ salutaris oculis observatur ac declaratur. Sic recordamur puellæ ophthalmiæ oculi dextri laborantis alio in loco, quæ huc devector hujus loci cerevisiâ, laxante itidem quadantenus, & diætâ,
leni-

lenibusque purgantibus subinde interpositis liberata fuit ab eodem malo. Neutiquam verò patrocinaur his prolatis potui nimio naturæ inimico, quicumque etiam sit ille; cum æquè à cerevisia, & aqua, quam à vino nimio mala varia contrahi possint. Imò si intempestivè solum potus varius, bonus alioquin, & minùs temperatè admittatur, noxius sæpè evadit; veluti multa de his *nostræ dissertationi de literatorum potu* inseruimus. Quod verò à salubris etiam cerevisiæ potu nimio in bibaces mala plurima redundare possint, inter alios autores benè inculcat *Jac. Theodorus in herbario l. a. f. 659.*

§ 33. Quemadmodum verò aliàs unda undam trudit, ita unicus error multorum aliorum similium non rarò parens est; quod in *Reusneri* carmine non obscure innotescit. Sicuti ex laxante & flatulenta facultate cerealis Numburgensium potus quispiam subsumere fortè nisus est oculorum hebetudinem: sic forsàn etiam ex eodem fonte venerem auctam alius quispiam deduxit, vel derivavit; flatulenta verò aliàs ad suscitandum & augendum venerem apta statuuntur multorum suffragiò. Tandem equidem incolæ dictæ urbis non sunt steriles vel infœcundi, (ut adeò generationis negotio non reluctetur quidem cerevisia illa) non tamen admodum salaces existunt, vel æstrò veneris magis tentantur aut exagitantur, quàm aliorum locorum inquilini: veluti quidem talismodi loca dantur, quæ cerevisiam ejusmodi pro venerem suscitanda potiore possident, & nomen etiam quadantenus vulgari idiomate quopiam ideò gerunt. Sic *Servestanam* cerevisiam fœcundare, innotescit ex *Wendelini de admirandis Nili præfatione* § p. penultima. De *Finlandiæ* quoque potu *Cereali* scribunt, quòd mulieres fœcundas reddat ille, adeò ut istæ sæpè gemellorum matres inde fiant, attestante illud *Olaò Magnò Goth. histor. Gentis Septentrional. l. 13.* Nihil certè verò de cerevisia vel aqua Numburgensium nobis constat, quòd dicta ratione, aut forsàn ob nitrosam suam qualitatem eminentem vim venerem stimulandi aut fœcundandi largiatur;

E

tur;

tur; veluti quidem alia etiam aqua varia hanc ob efficaciam, deprædicatur. Quod Nilus fœcunditati multum conferat, non ex citato solum *Wendelino*, sed etiam ex aliis autoribus variis dispalescit. Nitrosæ autem facultati tribuunt aliàs illam Nili potestatem *Jul. Cas. Baricellus in hort. Genial. p. 10.* & *Georg. Hornius in histor. natural. l. 4. c. 6. p. 222. 251. § 269.* Idem autor *ibidem § lib. 2. c. 3. p. 89.* etiam eandem aquam alvum laxare propter nitrosam qualitatem inditam scribit. Denique de Nili aqua fœcundante, & quòd econtrario *Tharra* aliæque plures aquæ sterilia reddant animalia juxta *Theophrastum*, certiores reddimur à *Mart. Schoockio de cerevisia c. 23. p. 225. &c.*

§ 34. Si verò hæctenus examinati duo effectus & subsequens deterior, quàm priores à cerevisia Numburgensi promanarent, procul dubio eidem magna, cita & prompta vis inebriandi aut calefaciendi inesset, nec ideò ista adeò apta foret literis invigilantibus; quæ tamen iisdem oppidò congrua & salubris est. Illa namque mediocris vel temperatus potus existit, cujus largiorem quantitatem, pro corporis sui nutriendi atque humectandi indigentia eruditi citra noxam bibere possunt; veluti talismodi potum iis (si qualitatem, atque quantitatem decentem non excedat) congruum duximus atque diximus in *dissert. de literat. potu.* Narium autem hæmorrhagiam etiam excitare memoratam cerevisiam, pariter indicat *Reusnerus* in disticho tertio expresso §. 25. Cur verò illa ejusmodi sinistrum effectum promoveat, non facile hariolor; cum experientia de eadem penitus fileat, æque ac de alia gemina ista culpa antea refutata, calidam potestatem itidem præsupponente. Ad aliqualem frigiditatem itaque potius inclinare videtur Cereris illud donum, uti nitrosa ipsius qualitas, & mediocris temperies, nec non experientia stipata autorum communi suffragiò comprobatur; de quo plura paulò post dicenda restant. Quòd vinum verò aliàs ad spiritus suscitandos, sanguinem movendum, & ex corpore emovendum vel hæmorrhagias promovendas aptissimum

finum adminiculum sit, citra nostram iteratam experien-
 tiam, aliis quoque notum esse remur. Si quippe qui in hæ-
 morrhagias proni sunt, à vini usu facilè in easdem præcipi-
 tantur; inprimis si quis animi vel corporis varios motus an-
 te vel post dictum potum patiatur. De vini dicta vi hæmor-
 rhagias promovente aliquando in *dissertatione de mictione*
cruenta §. 38. egimus, quem locum huc transcribere super-
 sedemus. Adstipulantur præterea testimoniis illis *Mæbius*
in institut. Med. p. 519. Pueris, inquam, febricitantibus &
 juvenibus sanguine calidiori præditis, facileque sputo cruen-
 tō, hæmorrhagiis & phthisi laborantibus, vinum non con-
 cedendum. Similiter quòd cerevisiæ potus longè salubrior,
 quàm vini sit infantibus ac juvenibus, propter nutriendi ma-
 jorem ac meliorem facultatem statuit, *Jac. Theodorus l. a. f. 660.*
 Sic post motum insignem tripudiis peractum, à potu poten-
 ti vel vino generoso assumpto, hæmorrhagiam profusam
 secutam esse annotavit *Bald. Timæus lib. 1. Cas. med. 34. p. 67.*
 Plura testimonia de vino sanguinis effusionem adjuvante,
 trahi huc possunt ex *Galenii 6. Aph. Comm. 31.* & *Capivaccii*
l. 1. pract. cap. 51. item lib. 2. pract. cap. 6. Vini quoque po-
 testatem & vires, quæ ex ipsius usu in sanguinem redundant,
 benè ac disertè exprimit *Remb. Dodonæus de vitis & vini histo-*
ria cap. 6. Et nos dum hanc dissertationem conscribimus,
 certos reddit amicus quispiam de juvene quodam vegeto
 literisque litante, qui vix ante dimidium annum nostram ur-
 bem vel locum hunc eruditus viris ac vitibus feracem dese-
 rens Argentoratum concessit, atque illic ob cerevisiæ gratæ
 sibi congruæ defectum, à vini largiori vel continuato u-
 su insignem in hæmorrhagiam vitæque dubium statum ante
 aliquot menses incidit. Ist hæc & similia verò sanguinem
 magis, quàm cor sanguificare, inter alia non obscure com-
 probant. Eò citius quoque juvenes vel ad pubertatem acce-
 dentes (quos aliàs sanguinis fluxionibus è naribus obnoxios
 etiam pronunciat *Hippocrates 3. Aph. 27.*) experientur hæ-
 morrhagiam istam, si inter potum illum intercedant animi &

corporis motus: veluti de his, merique usu profuso, vel continuato diætæ literatorum minus congruo, prolixè egimus in *dissert. de literat. potu c. 2. §. 36.*

§. 36. Præter hæmorrhagias varias, quæ nobis innotuerunt à vino ortæ, aliquoties etiam à vini, Franconici imprimis, largiori vel continuato usu quiescentem palpitationem cordis gliscere observavimus; cui infelici vini effectui promptius adminiculum subministrarunt altercatio, vel alii sinistri affectus animi. Atque ita quidem ab acrimonia & concitato motu sanguinis inducto vel adaucto ex dicto vini potu, citius quam à cordis culpa malum illud induci suspicamur; etiam si polypus, aliaque corpora subinde post mortem, dicto affectu defunctorum, in corde reperta fuerint. Quomodo merum juxta mentem *Hippocratis* efficiat palpitationem venarum, enarrat *Hier. Mercurialis in prælection. Eo-noniens. f. 436. &c.* Sic inter varios noxiæ atque turpis ebrietatis effectus etiam cordis palpitationem recenset *Mart. Schoockius l. a. c. 17. p. 166.* Quod heluones itidem experiantur affectum istum, attestatur quoque *Helmontius.* Annotabit infimul curiosus lector anatomicas observationes de ejusmodi defunctis evolvens, quòd in illis sæpe corda magna atque patula reperta fuerint; cujus causam subministrare autumamus acrimoniam sanguinis & præcipitem illius ad cor tendentem aut concitatum motum atque pulsum; eâ quippe ratione cor velliatur, infarcitur, roreque purpureo ista amplitudo conciliatur.

§. 37. Exempla istiusmodi magni atque ampli cordis, post obitum in corporibus defunctis deprehensi, quibus scilicet cordis palpitatio in vita molesta fuit, suppeditant *Excell. Christ. Garmannus, collega noster honoratissim^o, de miraculis mort. p. 70. Miscellan. Acad. natur. curios. decad. 1. Anni 1. obs. 70. p. 171. & Theoph. Bonetus in Anatom. pract.* Forsitan nostrum horum locorum vinum hæctenus dictis malis excitandis non adeo facilè infervit, quàm vina sulphureo-salinâ qualitate magis prædita; de quorum postremorum conditione, & malis

lis

lis variis, ab iis procedentibus, nonnulla dedimus in *dissert. de literat. potu c. 2. §. 1. &c.* Atque ideo credimus etiam palpitationi cordis ansam præbere aromatica juxta *Mœbium in Institut. Med. p. 157.* & *Excell. Paul. Ammanum in Paranes. ad discent. p. 171.* Forsitan autem vina nostra propter acidam suam evolutam aut apertam magis, atque ideo diureticam, efficaciam, non ita in vasis stagnant, tartari concretionem & obstructions moluntur, & consequenter alia mala sanguini imprimis atque postea variis partibus inde nutriendis adferunt. Nihil in præsentì addemus de sanguine serove acris scorbutico, melancholico, & sine dubio alkalino vel muriatico magis quam acido, (cui viscida materia subinde conjuncta est) tanquam causa vel adminiculo potiori in palpitatione cordis accusando.

§. 38. Quòd verò palpitatione ejusmodi imminuta fuerit urinæ excretionem, evulgat ex *Cratone Schenckius l.c. p. 68.* Cur itaque in his aliisque feri acris affectibus non commendemus cerevisiam Numburgensem, (salubrem propter geminam suam evacuandi, aliasque plures egregias facultates) nihil prohibet. Nulli quoque dubitamus, quin eadem cerealis potio præservationis gratia in ejusmodi malis multum præstet; si ordinario usui in diætâ destinetur. Placet nobis in hanc materiam laus & locus de aquæ usu commodo, qui prostat apud *Balth. Pisanellum de esculentor. & potulentor. facultat. ab Arnold. Freitagio in Latinam convers. p. 158. & 159.* Omni, ait, ætati aqua convenit, idque peculiare præ vino obtinet, quò nomine majori, quàm vinum est usui, uti & melancholiæ ab adultis humoribus genitæ, ac cordis palpitationi. Sed de malis ejusmodi à sero dependentibus aliquando cum DEO *commentarium peculiarem ad Caroli Pisonis elegantem, ac utilem tractatum de morbis à colluvie serosa oriundis sistemus;* quemadmodum etiam suo tempore dispiciemus an famosi adeò ardelionis vel *Thyris* officium subeat acidum in morbis variis, nec locum in curatione varia promptè inveniat; ceu istud hæctenus multorum suffragio reputatum.

E 3 & com-

commentarium lilia orbuerunt

& condemnatum fuit. Denique cur palpitatione cordis laborantes haud facile inebrientur, ad i & audi sis *Wolffg. Hæserum in Herc. Medico p. m. 209.* & *Christ. Langium in Miscellan. curios. p. 39.*

§. 39. Cùm itaque hæmagogon existat vinum ex antea dilucidatis, aliisque fundamentis pluribus, miramur historiam à *Petr. Borello in obs. Med. cent. 2. obs. 87.* consignatam, dum abstemius quispiam crebrâ hæmorrhagia laborasse dicitur, qui curatus postea sit vinô moderatè sumptô. Non autem arbitramur aliis idem hoc, & præcipuè à largiori potu vini, contra hæmorrhagias bene successurum. Interim nemo facile inficiabitur, quòd in Medicina etiam subinde monstra aut miracula, captum nostrum & communem cursum, vel regulam transcendunt; juxta *Averroëm l. 7. collect. c. 2. Hippocratem item & Celsum.* Cujus asserti uberius etiam fides haurietur ex *Job. Bapt. Sironi Jatrofophia p. 118. 120. &c.* *Georg. Petr. Pierii dissertat. de fratre Lombardorum p. 5.* *Hier. Mercurialis consultat. 53. lib. 2.* *Hier. Jordani de divino in morbis p. 17.* *Thom. Bartholini in oration. 1. p. 1. &c.* aliorumque plurium autorum scriptis. Opus præterea esse videtur, ut conemur cerevisiam Numburgensem toties à multis (nec experientiâ refragante) decantatam, ab isto reatu *Reusneri* vindicare; cum eandem potiùs suadendam censeamus iis, qui aliàs obnoxii sunt hæmorrhagiis, & quidem partim ad avertendum illas, partim etiam, quando eadem variis è partibus jam promanare observantur. Sic in narium hæmorrhagia eundem potum cerealem Numburgensem non temerè vel rationibus destitutus suadet amicus noster à teneris integerrimus, & jam affinis, nec non Medicus Sereniss. Ducis Saxon. CHRISTIANI Eisenbergæ residentis, celeberrimus *D. Adam. Habniss* in dissert. suâ inaugural. *Academ. de narium hæmorrhagia Jene 1668. habita.* In illius p. 33. autor laudatus rectè dotibus hujus cerevisiæ annectit, quòd eadem visceribus nimio æstu laborantibus, sanguinique ebullienti succurrere valeat. Cæterum de nitro à quibusdam in hæmorrhagiis commendato nihil memorabo.

§. 40. Dieta ista ratione phthifios etiam atque hecti-
ca materia & primordia (in salino corrumpente & quasi cau-
stico non raro nidulanti) destrui & ex corpore tempore ex-
turbari possunt, à cerevisia illius usu; ne causa ista infelices
invalescant, ros vitalis à sua consistentia temperata & legiti-
ma qualitate dejiciatur, atque ideò miserè postea pereant
homines. In demonstratione illa verò jam non desudabi-
mus aut persistemus, quòd hæmorrhagiæ tanquam sympto-
mata vel causa sociæ sæpe se habeant phthifios aut tabis, cum
medicæ observationes nos facilè de isto erudiant. *Sim. Pauli
in quadrip. Botan. p. 360.* Güstroviensem cerevisiam Knefe-
nack dictam, si scilicet calefacta, cardamomi ac cinnamomi
tantillo ac vitello ovi unius condita, saccharoque edulcata
sit, senibus tussiculosis ac emaciatis prodesse dicit. Quod
senibus æque ac juvenibus Numburgensis cerevisia sola,
vel aliis rebus congruis medicata aut analeptica reddita
conducat, supersedemus jam fuscè demonstrare; quemadmo-
dum etiam desistimus jam denuò repetere, quæ de vi com-
modè nutriendi eidem indita superius §. 10. à nobis tradita
sunt. Non dubitamus insuper, quin ejusmodi paulò ante
dicta labe & tabes, aut tartarea, calculosa atque arthritica
mala varia, dispositione & culpâ hæreditariâ etiam in qui-
busdam hominibus latentia, deleri & in herba quasi suffocari
possint, si his affecti Numburgum concedant, atque ibidem
cerevisiâ, aliisque sanitatis illius loci commodis adminiculis
utantur. Quemadmodum loci mutationem in istiusmodi ac
aliis morbis chronicis & endemiis utilem sæpe esse novimus;
de quibus in posterum commodiori occasione plura propo-
nemus. Notamus insimul hoc loco, quòd cerevisia hæc ap-
propriata atque congrua magis dictis iis atque aliis morbis
variis domandis reddi possit, si recenti illi ante fermentatio-
nem certæ & selectæ herbæ ac species medicæ immittantur;
veluti passim vulgò etiam mos ejusmodi usitatus ac notus est.
Si quis verò modum præparandi varias istiusmodi medicatas
cerevisias, paratu alias faciles, sine Medici informatione re-
scire

scite appetit, ei adminiculum patebit ex Coleri œconom. rurali l. 2. c. 4. p. 24. &c. Stengeli l. a. cap. 11. & Knaustini l. c. lib. 4. p. 66. &c. Credibile omninò est, ejusmodi hæreditariæ variæ, paulò antedictæ labis mineram illo in loco eâ ratione infringi, & in meliorem conditionem immutari posse; quæ pro aliis atque aliis adminiculis insalubribus diætæ & loci alicubi citius quandoque procul dubio evolvitur & augetur; veluti de hac materia in posterum forsitan etiam in peculiari dissertatione plenius agemus. Fortean etiam chronicis & hæreditariis quibusdam malis affecti subinde levamen æquè invenirent à memoratis adminiculis Numburgi obviis, ac multi frustra in thermarum potatione quærunt; tacemus molestias varias, motus inconcinnos & pericula fortuito in itinere ejusmodi longinquo sæpe ad thermas istas tendentibus devoranda vel sufferenda; unde non rarò etiam pro sanitate sperata ejusmodi homines pejorem statum mortemque ipsam sibi accelerant. Miramur insimul, cur à thermis quibusdam non deterreant multos isti hauustus insignes, communi usu & præceptis injuncti. Quis scit quid futurum, aut expectandum esset à *Σεκουροσία* cerevisiæ aut aquæ Numburgi aliquandiu continuata, in ejusmodi affectibus pertinacibus! Et ecurr non deterrent peregrinos anhelantes aut accedentes ad quaspiam thermas, quidam degentes ac præsentis in hisce locis miserè affecti arthriticis malis & impotentiâ vel immobilitate artuum. Denique ut paucis adhuc Numburgensem cerevisiam in fontem hæmorrhagiæ renuntiemus, non reminiscimur Numburgi aliisve in locis ullum invasisse frequentem aut molestum narium aliarumque partium profluvium sanguinis, à solius cerevisiæ illius usu vel potu.

§. 41. Audiendi jam nobis adhuc pauci ex pluribus autoribus restant, qui meliori experientiâ de cerevisia illa instructi & edocti meliori quoque nota eandem commendant; adeo ut locus ille locum hîc ferè serio inveniat, ubi quis *Naumb. Bier* notâ illâ vel signo NB. expressit. In primis verò,

verò, qui literis dediti sunt, notent sibi eam, vel similem cerevisiam congruam esse; & juvenes quidem ob calorem suum juvenilem, ac futuram nutriendi facultatem mediocrem sibi necessariam. Non spernant itidem illam ii literati, qui virilis sunt ætatis, morbisque tartareis, hypochondriaco &c. obnoxii, propter vitam suam sedentariam, aut hæreditariam dispositionem. Hi pariter in dicta cerevisia procul dubio levamen inventient propter ipsius facultates medicas, & tamen modicas simul, quæ propterea benè notari ac usurpari meretur. Talismodi potum literatis opportunum statuimus paulò pluribus verbis in *dissertat. de literat. potu. Simon Pauli l. a. p. 380.* Rostochiensem cerevisiam propter lupulum, lienosis valde commendabilem renunciat, atque similem hanc medelam, propter lupuli aliarumque conditionum referantium ac evacuantium admixtura Numburgensi potui hordeaceo denegare non possumus. Annectimus his non immeritò laudes ab aliis illi assignatas & Germanicò hoc rithmò, ac tritò quasi evecitas, nec non à *Knaustino l. a.* annotatas hoc modò:

Naumburger Bier

Ist der Thüringer Malvasier.

Si Salanæ nostræ Procerum ac Professorum Medicinæ scripta & disputationes replicare vellemus, non simplicem illius liquoris Cereris usum & æstimium in variis morbis consignatum & commendatum comperiremus; quibus tamen nostrum non est jam inhære.

§. 42. Si quam laudem aliàs meretur cerevisia in Dania passim reperienda, juxta testimonium *Th. Bartholini in Medicina Danorum p. 11. §. 12.* videlicet quod vetusta & defæcata illa non alat tantum, & nutriat, sed ventriculo robur etiam addat, præsentis plurimorum in ista regione morborum remedio. Porrò modò laudatus autor vult illam, cerevisiam ab articulis podagram avertere, calculos expellere, & viscerum oppilationibus inservire, si absinthiò vel lupulo condiatur, eamque denique affectionibus internis &

F

exter-

externis instar balsami mederi, idque testari, ait, incolarum floridum colorem, formam elegantem & integram corporis constitutionem. De iisdem & aliis pluribus encomiis cerevisiæ Danicæ, & quod continuatus hujus potus vino præferendus sit, utpote quod multis morbis ansam præbeat, idem autor ibidem p. 160. §c. § 320. differit. Utut bonos hos effectus, nobis alioquin incognitos, in dubium non vocemus, nostræ tamen cerevisiæ toties decantatæ laudes istiusmodi derogare nemo facilè audebit, aut pollebit; uti partim ex præcedentibus innotuit, & palam ulterius fiet ex proximè sequentibus. Exaltari quoque vires & medicas magis conciliari posse variæ cerevisiæ, si huic indantur species aut medicamenta varia, non procul ab his antea indicavimus. Nihil prohibet etiam, quin Numburgensi hordeaceo potui ante fermentationem indatur Chrysanthemum latifolium, ut inde similis decantata cerevisia medicata fiat, ac illa quam voce Preußing appellari, ac per Europam venalem nec non usitatam dicit *Sim. Pauli* (l. a. p. 258.) ubi scilicet quis ex alto decidit, contusus aut ossa fractus, ut scilicet ab ejus haustu æger largiter sudet; Gedanenses quoque suæ cerevisiæ eum in scopum & ad dissolvendum sanguinem congruatum herbam istam admiscere ex *Tabernemontano* docet citatus *Pauli*. Efficacia Medica verò atque laus cerevisiæ Numburgensis simplicis experienciâ & Medicorum celeberrimorum suffragiò comprobata fecit, ut eadem pluries in remotis locis, scilicet Italia, Anglia, aliisque in regionibus deprehensa atque usurpata fuerit. Imò potus ille etiamnum à magnatibus, literatis aliisque hominibus propter certos affectus à se avertendos, & sanitatem conservandam in multis locis (etiam pluribus miliaribus distantibus à Numburgo) quotidie ferè bibitur. Proinde illa non immeritò in catalogo cerevisiæ bonæ variæ locum invenit; veluti ex *Mart. Zeileri cent. 2. Epistol. 18. p. 342. Henr. Knaustini l. c.* aliorumque autorum libris, & imprimis eorum, qui de cerevisia peculiariter scripserunt, passim constat.

§. 43. *Reusnerus* in carmine superius adducto memorat alvi profluvium vel proluviem (uti quidam legunt) procurare cerevisiam Numburgensem, cum quo conspirat etiam aliorum testimonium ab experientia non alienum. Sic Consul atque Phycus Numburgensium quondam meritissimus *D. Petrus Crusius* apud *Greg. Horstium* in oper. tom. 2. l. 2. obs. 32. f. 203. ita scribit: *In hydrope pro potu concessi cerevisiam Numburgicam, quæ quia multum nitri continet, potenter alvum & urinas movet, unde variis de morbis tartareis, ut sunt nephritis, calculus & podagra, nostri homines conqueruntur. Quantum autem sanitatis adjumentum persentiscant, uti reliqui homines, ita præcipuè literati in diætâ ordinaria, si binæ illæ excretiones ritè succedant, & alvus præcipuè decenter laxa sit, nostrâ & aliorum experienciâ Medicâ atque privata confirmare valeremus, si opus foret. Literati quippe facile adstricta alvò laborant; & juvenes quidem primò, quia humidum à colore illis insito & forti, vel aucto ab exercitiis in iis facile dissipatur. Adulta item literatorum ætas sedentariæ vitæ dedita motuque sufficienti destituta alvi tenacitatem non rarò contrahit & fovet; idque multò citiùs, si quis sufficientem, atque congruentem potum non admittat. Tacemus hypochondriacum malum, tum propter alvum difficilem, tum alias causas plures illis magis frequens ac molestum, unde literis dediti potu ejusmodi salubri diætis viribus instructò ac sufficienti opus habent. Veluti horum uberiolem mentionem quoque fecimus in *dissert. de liter. potu c. 2. §. 36. & q. Matthiolus* apud *Cratonem* in *Consil. med. 182. f. 518.* de literato quopiam vitæ sedentariæ addictò, & ideò inter alia hypochondriacò morbò affectò agens annotat, quòd ille levatus fuerit alvi subductionibus; eidem autem *Matthiolus l. a. f. 524.* dissuadet cerevisiæ potum, cum illam arbitretur generare sanguinem crassum ac turbidum; verùm istud à triticea vel alia crassa & forti cerevisia citiùs quàm à Numburgensi metuendum est. Hanc enim adminiculis cæteris curationis non sepositis, magnum levamen suggerere confido, propter*

laxantem aliasque vires referantes plures, morbi illius curationi congruas; si scilicet cerevisia illa decenti modo & quantitate sufficienti bibatur.

§. 44. Hæc autem cerevisia neutiquam est metuenda vel fugienda propter infitas illas, atque hæctenus dictas facultates medicas, ac si propter has alia mala ista corpori adferat; cum constet quod minimè ciborum digestionem legitimam, sanguificationem item & nutritionem turbet. Nitrosâ suâ blandâ potestate concessa insuper cerealis ille potus sanguinem & serum non permittit in tartaream, calculosam, muraticam aut aliam similem vitiosam materiam concrefcere aut mutari, quæ aliàs obstructionibus, tumoribus, doloribus & aliis malis contrahendis moram & ansam subministrat. Hac itaque potestate, nec non suâ vi diuretica magnam & salubrem vim largitur eadem cerevisia, quod à nobis antea laudatus *D. Crusius l. a.* rectè monet. Non multum à sententia modò adducta recedit *Val. Andr. Mollenbroccius de Arthrit. vag. scorbut. c. 12. p. 190.* Cerevisia Neoburgensis, ait, quæ ob aquam, ex qua coquitur, salia martialia & multum nitri continet, unde alvum & urinam potenter movet; hinc Numburgenses rarò de tartareis conqueruntur morbis &c. Utrum juxta *Helmontium* cerevisia tenuis pernoctata vim majorem pellendi urinam acquirat ignoramus. Communiter tamen Cereali liquori omni tribuitur facultas diuretica, quamvis altera citiùs (& sine majori molestia, scilicet stranguria &c.) eandem exferat quam altera; quâ bonitate tuta non caret Numburgensium hordeaceus potus.

§. 45. Salia neutra verò alioquin (quale quid Numburgensi cerevisiæ inest, uti præcedentia hoc dilucidant,) apta sunt ad incidendum mucum variarum partium, & sic etiam meatuum geminorum præcipuorum excretionibus dicatorum; stimulant insimul eadem partes illas ad excretiones: veluti tartarea medicamenta, cremor scilicet, acidum illius, arcanum & terra foliata ☿ri, ☿ ⊕ latus, item ⊕, aut ⊕ iatum, ac spiritus mineralium; & quidem magis acidi hi
exi-

existentes diuresin citius, priora verò salia & spiritus neutri catharsin & diuresin adjuvant. Ideoque etiam istiusmodi medicamenta neutra (acida puriora enim purgantia plurima figere magis videntur) purgantibus admixta faciliorem ac felicior operationem impertiunt; quod promptius etiam, **Q**uod efficit. *Matth. Tillingius de recidivis c. 25. p. 458.* pro recidivis curandis in diata inter paucas alias Numburgensem cerevisiam in fronte ponit. Nec irrita intentione id fieri credimus; siquidem morbi facile recidunt in primum locum & statum corporis, si non funditus illorum minera evacuationibus sufficientibus (etiamsi clandestinis, aut insensus non adeò semper incurrentibus id fiat) eluatur aut exturbetur. Quòd & quomodo verò evacuationibus blandis cerevisia isthac inserviat, sufficienter, uti arbitramur, hactenus exposuimus; ideoque illam etiam in multis recidivis, vel harum averfione, (inprimis quando excretiones non succedunt) commendamus; plura interim de morbis istiusmodi revertentibus in commodiorem locum differentes.

§. 46. Posthac de salubritate laudati Cereris liquoris, ut & causis hujus à mineralibus profluentibus agit etiam politissimus quondam inter Celebres Lipsiensium Medicos, maturà admodum morte publico commo substractus, videlicet *D. Christ. Langius in Genio Thermarum c. 2. §. 89. &c.* Inter alia plura verò autor laudatus illic de Numburgensi tractu, mineralibus variis foeto declarato (quamvis nobis non constet de quopiam peculiari vel notabili minerali hactenus illic observato) differens, iistribuit etiam sequens negotium. Tritò scilicet vernaculò nota ac obvia observatur tempestatum ac procellarum divulsio atque separatio, die *Wetterscheide*: quà scilicet fragor & tonitrua in nubibus concurrentibus & collidentibus solvuntur, ac postea componuntur, vel evanescent. Locum autem hunc non procul à Cusna *Sösen* prope cœnobium vel scholam Electoralem Saxoniam Portensem ostendunt; ubi etiam pons ille, quò strato Salam trans-

transcendere licet, nomen à Cusna ducit, ac dicitur die Röß-
nische Brücke. Præterea laudatus *Langius* innuit tractum il-
lum, qui cingit Numburgum, proderè salia vel latentes mi-
neras propter colorem terræ, vel montium, horumque la-
psum aut motum aliquem aliquando illic annotatum; quem
tamen crebrò illic observatum, non recordamur nos uspiam
legisse, audivisse aut expertos esse. Tandem idem allega-
tus *Langius* l. c. §. 99. pergit: cognoscat hinc lectòr curiosus
decantatissimam cerevisiæ Numburgensis virtutem, quæ ut
hactenus à posteriori eam laudantibus vel usurpantibus non
fuit ignota, ita ut à priori quoque omnibus sit nota jam,
præmissa investigantibus. Ergò ante oculos nunc est,
cur incolæ Numburgenses & eorundem adcolæ calculo-
so & arthriticò cruciatu non tam frequenter, imò rarissimè
adficiantur, quàm aliorum locorum inquilini. Nos sane
non miramur, cum uti jam declaravimus illi familiariter,
cum cibus & pro potu his utantur aquis probe resolventi-
bus &c. hactenus citatus *Langius*.

§. 47. Sublevat itaque dicta cerevisia inquilinos Num-
burgi inprimis à malis arthriticis, scilicet podagra (quod
etiam testatur *Justus Stengelius* l. a. cap. 9. *dissertatio allegata*
de Braxatione aliique autores plures) chiragrâ item & cal-
culò; atque sic non relinquit palmam Persiæ, quæ incolas suos
dicitur non pati calculò vel podagrâ infestari, idque propter
vinorum Schirasticorum usum, juxta sententiam *Olearii* in
Itinerario Persico, veluti colligimus ex *Mæbii Institut. Med.*
p. 516. Non cedit quoque cerevisia eadem effectibus herbæ
vel decoctæ Theæ, quod Sinenses pariter non permittere di-
citur podagra laborare; utpote quod ultra modum sangui-
nem purificet, partim per sudorem, partim per urinam, de
quo *Excell. Paul. Ammanus de mater. med. p. 65. &c.* Sed de
Japoniorum ac Sinensium potu in *dissertatione de literatorum*
potu c. 2. §. 30. plura monuimus. Quantumvis aliàs cere-
visia omnis fere, aut quæpiam solum certorum locorum in-
podagra suspecta censetur à quibusdam medicis, uti claret
ex

ex *Mart. Schoockii de cerevisia c. 45. p. 383.* & *Tob. Dorncreilli medulla prax. l. 1. c. 17. p. 137.* id tamen, uti hactenus explicavimus, de Cereali Numburgensium potu intelligendum vel metuendum est minimè.

§. 48. Hamburgensi cerevisiæ easdem (& pene majores nec non ad omnes morbos utiles vires) ac Numburgensi quidam tribuunt; quod tamen non ita, vel saltem citius de antiqua, nec moderna illa cerevisia admittit cum *Placotomo citatus Schoockius l. a. cap. 43. p. 375.* Rarò equidem Hamburgi degentes & cerevisiam illius loci bibentes podagrâ vel arthriticò morbò affici; catarrhò tamen asthmae & renum morbò nonnunquam infestari scribit *Henr. Ranzovius de conservanda valetudine cap. 8. p. 33.* Plurimi quoque autores vires ipsius cerevisiæ exponentes tradunt, quod faciei ruborem vel guttam rosaceam inducat iis, qui paulò largiùs istam bibunt; veluti hoc ex *Joh. Coleri œconom. rural. l. 2. c. 4. p. 23.* *Jac. Theodori herbar. l. 1. c. 20. f. 662.* aliisque pluribus autoribus constat; atque sic hæc cerevisia vini, spiritus vini, aliusve potus generosi qualitates atque effectus quadantenus æmulatur, à quibus aliàs faciei status iste, aliaque incommoda plura metuenda emergunt; nisi moderatus illius usus metum hunc excutiat. Sed pluribus id pervestigare super sedemus, cùm de talismodi cerevisia recordemur nos in præcedentibus, scil. §. 7. egisse. Non erubesceremus interim medellam potiùs quærere, & nobis promittere contra dictum ruborem in obscuri coloris cerevisia Numburgensi delitescentem. Porrò sine dubio Numburgensium potus cerealis, quia calculum, tartaream ac tophaceam Arthriticorum morborum, mineram arcet ac imminuit, in similis originis aliis malis itidem salubris declarandus est. Sic minùs coactè forsitan illi propter hanc aliasque plures facultates notas applicabimus verba *Fort. Fidelis in Relationibus med.* (quæ fictum titulum, etiam paucos ante annos induerunt, & eò à quibusdam ignaris confidenter allegantur, scilicet *consultationum Thom. Reinesii*) sunt, inquit, aquæ frigida nitrosa, quæ per alvum purgando etiam strumas imminuunt.

§. 49. Gratulantur sibi sæpè alioquin loca varia, & Academia quæpiam de certis quibusdam prærogativis, inter quæ plura alia non parum etiam excellit loci nostri montibus cincti salubris conditio, & potus in primis varius sanitati non offensus; veluti etiam potus cerea in Numburgensi quivis facili negotio ac pretio poteri potest. Illius verò magna quantitas quovis anno apud nos consumitur, non sine multorum sanitatis corporisque tranquillæ status adjumento. Non minus eadem cerevisia aliis locis multis suadenda foret, quâ propter levicula impedimenta vel causas interdum privantur. Iis autem, qui studiis navant operam, apprimè utilis est, ille (atque similis mediæ constitutionis) liquor Cerevis, veluti hoc & ipsius rationes pluries indicavimus. *Mart. Schoockius de cerevis. c. 46. p. 392.* queritur de cerevisia secundaria & cibus crudis minusque accurate coctis, quibus subinde studiosa juvenus alitur (principum aliorumve liberalium munificentia) in convictoriis vel contuberniis publicis Academicarum vel Scholarum; unde valetudinis dispendium omninò metuendum, atque eidem è contrario prospiciendum foret præcipuè de ejusmodi salubri ac mediocri laudata cerevisia, videlicet non nimis forti vel generosa, nec nimis segni; de quo si plura placent rescire, iterum *dissertatio nostra de literator. potu §. 20. &c.* evolvi potest.

§. 50. Laudat aliàs in morbis acutis cerevisias tenuiores *Helmontius de vit. ration. §. 22.* cum quo conspirat etiam laudatus *Schoockius l. a. p. 305.* Subscribit eidem sententiæ non invitus *Vit. Riedlinus in Obs. Med. cent. obs. 57. p. 131.* autor hic illic etiam arbitratur, quòd mulier quæpiam petechiali febre laborans, ac minus congruæ cerevisiæ magnam quantitatem ingurgitans viventium cœtui subtracta sit; quod fortè à copia & frigiditate cerevisiæ citius, quam à temperato ejusmodi potu cereali, in febre ejusmodi dubii communiter aliàs status, accidit. Cæterum hordeaceum etiam potum triticeo præfert, eumque in febribus ac morbis acutis rationibus certis permotus suadet *Hier. Mercurialis in prælect. Bononi-*

noniens. f. 499. De quo etiam *Dan. Sennertus de febr. l. 2. c. 9. p. 143.* Adductis his addimus, quod in febribus, præter subdulcem & acidiusculum saporem potus, ut plurimum simplicissimus, nec multis qualitatibus sapidis præditus expetatur; de quibus iterum non nulla continentur in *dissert. de literat. potu c. 1. §. 22. &c.*

§. 51. Constat alioquin, quod in febribus aliisque morbis multis facilius reddatur curatio, si duæ frequentiores illæ evacuationes corporis, scilicet alvi atque urinæ, vel sponte vel aliò leni diætæ adminiculo succedant; Sic enim à centro & nobilioribus partibus morbificæ materiæ portio demitur, & ad ignobiliora loca pedetentim derivatur. Imò si non succedant evacuationes geminæ istæ, vel aliæ commodæ, morbi facile protrahuntur, aut recidivi fiunt, veluti paulò superius §. 45. hujus quadantenus mentionem fecimus. Huic verò scopo si alterans, lenis ac salubris potus cerealis ordinarius inserviat, nil commodius pro ægrotorum curatione leviq; nutritione expeti potest. Talismodi evacuationes necessarias subinde Medicus etiã stratagematibus vel indirectè intendere tenetur, ac obtinere potest, quando immorigeri, morosi, timidi aut ultra suam sortem sapientes curandi sunt: dum scilicet hi modo hanc, modo illam feri evacuationem necessariam admittere detrectant, & jam virium jacturam, jam aliud quid mali futurum inde verentur. Quando itaque istis non semper obloqui vel refragari licet, propter confidentiam & reliquum obsequium eorundem captandum, medicamentis ordinariis præparata, scilicet: ʒ diaphoreticum, Bezoarticum minerale, vel alia similia diaphoretica & tuta ex ʒ, ʒ, aut cinnabari varia præparata admisceri possunt: utpote à quibus simul alvus non faciliè subidet aut obstruitur. Interim confortantium vel aliorum medicamentorum, auditu magis gratiorum, titulis vel inscriptionibus opus habent Medici, quibus insigniant medicamenta illa propinanda, ut eadem suffurentur istis sordes suas morbificas ac rebelles, in corpore adeò

G

stu-

studiosè vel meticulosè, minùs tempestivè tamen, ab illis sæpe custoditas. Atque istò modò Medicus legitimè & citra scientiæ atque conscientiæ labem mirabilia ægrotantium, quorundam capita fallere & πολύμορφον se gerere debet, de quo nos alio loco forsitan plura sistemus.

§. 52. Non displicet itidem nobis in febris usus fructuum quorundam acidiusculorum, aridorum tamen & variò modò in usum admissorum, loco carnis variæ & jusculorum coctorum ex eadem, pro refectiõne à quibusdam, adeò commendatorum & vulgò approbatorum; in quam sententiam nos deducit *Zwolfferus in Pharmacop. Reg. p. 226. &c.* Abeunt quippe ex carne parata (propter symbolum propinquius) citius in humanam & morbificam constitutionem, quàm fructus: quos itidem non adeò, quàm cibos istos plurimi ægroti averfantur. Fructus autem ejusmodi, videlicet pruna, rotunda acidiuscula & alia, cerasa item ac cæteri fructus acido-dulces præbent quasi julapia ficca, uti & humida postea, educta ex iis, si coquantur; qui fructus alterandæ materiæ febrili ac infringendis symptomatib9 quibusdam non inepti, nec ægrotis, uti diximus, ingrati existunt. Siti enim & calori resistunt, nec nõ languenti appetitui ventriculi resuscitando succurrunt; prospiciunt itidem iidem corpori de geminis portioribus evacuationibus dictis, scil. diuresi atque alvi laxitate. Porro cum ejusmodi fructuum jusculis vel brodiis sæpe etiam panis aridet palato, vel alii cibi iisdem conditi. Meditentur interim curiosi, cur febris detenti adeò carnis usum odio prosequantur atque acidiuscula & subdulcia expetant; Cæteris itaque paribus, & non neglectis curationis circumstantiis, mediisque necessariis in febris multis non temnenda esse acida opinamur. Elegantem & uberius explanatum hanc in rem locum lector benevolus de succo limonum, varios ob effectus proficuo in febris, reperiet apud *Guil. Pisonem in histor. natur. & med. l. 5. c. 20. f. 315.*

§ 53.

Haecenus memoratis scopis curationis in febris attendendis non parum etiam infervit cerevisia Numburgensium, cujus saporem si quis non nauseat, minus temnendos effectus ab eadem capiet. Promittit enim bonum successum nitrosa ipsius qualitas & inde dependentes facultates à nobis indicatae §. 44. &c. In quam rem facit quoque ventilata, & plurimum approbata quaestio in *Plegni Zodiaco Medico-Gallic. Anno. 2. qu. 15. p. 23.* an aquae minerales sint febrifugae. Strignicensem cerevisiam alias propter terram salubrem illic obviam, (quae sigillata notae materiam praebet) laudat pro pestis praeservatione vel averfione *Job. Colerus in oeconomia rural. l. 2. c. 4. p. 23.* Interim si ad effectus salutares Numburgensis cerevisiae atque operandi modos haecenus perlustratos respicimus, nihil dissuadet in peste quoque ipsius usum. Sic Excell. *D. Gunth. Christoph. Schellhammerus in diff. med. de peste habita Helmstadii 1682.* disquirens de cerevisiae variae conditione, & quae in peste commodè usurpari possit, rejicit Breihanum atque sic porro concludit: Cerevisia lupulata non sit crassa aut caput feriens, gravansque ventriculum, qualis est mumia Brunsvicensis; sed tenuis ac mitis, facile transiens, in quibus eminent in Misnia Naumburgensis, ob omnes illas dotes celeberrima, quae sine dubio in peste maxime omnium convenit.

§. 54. Quæri forte etiam posset hoc loco, utrum haecenus à nobis commendata cerevisia etiam tuto usurpari possit in dysenteria, diarrhoea, vel aliis fluxibus alvi. Proinde in hanc quaestionem allegare nobis libet *Mæbium in instit. med. p. 194.* Cerevisia Numburgensis, inquit, ut & alia ex aquis mineralibus cocta, saepius in iis, qui facilius sunt alvi, vitiosos commovent humores, & salubrem diarrhoeam excitant. Atque ea quidem laxandi potestas salubris plurimos beat eventu non evanido, utpote qua in tempore vitiosi humores è corpore educuntur, qui subinde morbidis vel symptomaticis alvi fluxibus ansam praebere pollerent, aliosque

G 2

suò

suo contagio polluerè valerent. Perrarò autem Numburgi
 dysenteria vel alii alvi enormes fluxus observantur, nisi fortè
 contagiò quopiam epidemix dysenterix illuc transferantur,
 victuve inordinatò in autumno (quod admodum rarò ta-
 men etiam contingit) excitentur ac propagentur. Addo his
 infimul, quòd causa dysenterix non ultima fortè in humori-
 bus eorumque vasis delitescat, unde in correctione eorun-
 dem ad diaphoresin præcipuè, aut si non omnis, non ultima
 tamen curationis ratio & intentio dirigenda est; & ad hæc
 quidem citius, quam ad styptica puda. Iis itaq; ritè observatis,
 & si tandem terra sigillata, C. C. ustum, aliaq; similia congrua
 cerevisix huic addantur, metus exfulat. Sic acacia Germanicæ
 succum cerevisix vindemiarum tempore inditum gratum,
 saporem, vino vetusto rubello minùs cedentem, & vim ad-
 stringendi alvum, & roborandi ventriculum conciliare inno-
 tescit ex *Sim. Pauli quadr. Bot. p. 13.* Idem illud cerevisiâ Num-
 burgensi, aut si aliis rebus medicata vel congrua magis in al-
 vi fluxibus redderetur, tentari posset. Vel sola etiam illa sine
 magna suspitione admitti potest pro potu; modò non re-
 cens, fæculenta, frigida & copiosa illa bibatur. Accidit qui-
 busdam subinde, qui peregrè adveniunt Numburgum atque
 illam cerevisiam unò vel alterò die bibunt, ut non statim vim
 ipsius decantatam laxantem persentiscant: Id verò inde o-
 riri credimus, quòd vel sudore largò in itinere profusò, vel
 evacuatò rore corporis per insensibilem transpirationem,
 postea vasa depleta, humidam potus materiam promptius ex
 intestinis absorbeant vel arripiant, unde alvus laxa non ita
 observatur ab ipsius cerevisix surrepto potu; veluti meta-
 stases ejusmodi alix variæ humorum in Medicina non sunt
 ignotæ. Atque eâ ratione fallacia secundum quid occur-
 rit, dum cerevisia hæc minùs laxare, sed obstruere alvum,
 magis videtur, veluti paulò post aliud simile quid §. 56.
 examinabimus.

§. 55. Multi autores etiam in colica proſcribunt cere-
 viſiam variam, vel omnem propter ejus potentiam in ſtatu
 pronam; verum non veremur itidem credere, quod colicæ
 varia adminicula tum à cibis, tum ab humoribus corporis
 vitioſis (partim in inteſtiniſ ortis, partim verò ab aliis parti-
 bus ad hæc deſectis) orta temporè iterum Numburgeniſ cere-
 viſiæ uſu corrigi & ex corpore eliminari poſſint, propter
 dictas evacuationes, ne colica ab eadem multum metuenda
 ſit. Non recordamur inſimul inſigniter moleſtam eſſe coli-
 cam labem inquiliniſ Numburgi: norunt præterea praxin
 medicam exercentes, quod obſtructio alvi sæpe juncta ſit,
 colicæ paſſioni dictæ, quam ſi non in curatione ſimul reſpicit
 Medicus, parum sæpe proficit. Proinde carminantia cum
 incidentibus & laxantibus non diſſvaderemus in eodem affe-
 ctu, veluti etiam pro pharmaco vel potione calida & clyſtere
 cereviſia illa admitti poſſet. Non æquè verò ſuaderem in
 colica aliam paganam cereviſiam minus coctam, aut alias
 propter vitioſas qualitates ſuſpectam, cujus mentionem ſu-
 pra §. 17. quadantenus injecimus. Dehinc frigidus & copioſus
 potus quicumque poſt pingues cibos præcipuè fugiendus eſt,
 cum multi colicam ideò facile contrahant, quæ fortior quo-
 que metuenda eſt à mala notæ ejuſmodi pagana cereviſia.

§. 56. Præterea non eſt tanti momenti obſectio quo-
 rundam, ut quis frigiditatem potentialem in cereviſia noſtra
 laudata vereatur eamque averſetur; cum glaciem in corpo-
 re minimè generet, vel partes ullæ inde congelafcant. Quod
 verò quipiam arbitrentur ventriculum propter ipſius frigus
 lædi, & vino interponendò opus eſſe in illius potu ordinario,
 quo ſcilicet frigus ejus ventriculo moleſtum corrigatur; illud
 ita intelligendum eſſe ſciant ii, qui hujus ignari ſunt. Adul-
 tæ quippe & viriliſ in primis ætatiſ homineſ, qui non aſſeve-
 runt cereviſiæ illiſ uſui ordinario, præcipuè ſi antea cali-
 dam magis vel generoſam cereviſiam biberunt, iſ ventri-
 culuſ inde quadantenus languere videtur, præcipuè ſi frigi-
 da

dæ ipsius haustus largi admittantur, aut si aliis potulentis ac esculentis in convivis ventriculus sit adimpletus, aut ventriculi adfit debilitas, ob vitam sedentariam aliasve causas plures. Neutiquam tamen hoc iis evenit, qui assvescunt continuo & ordinario, non tamen immoderato illius ceralis potus usui. Eloquantur hanc in rem suam sententiam & experientiam infiniti juvenes, quos studia juvant vel recreant hac in Salana, nec fileant alii plurimi eruditi adulti atque alius fortis homines effectus à cerevisiæ hujus non infrequenti usu sibi notos! Meliora omninò judicia nobis pollicemur, non attingentes vel examinantes id prolixius, quòd juvenibus vel studiosis literarum aliisque hominibus, calidâ aut ad tabem inclinante constitutione præditis egregiè congrua sit ea ipsa, uti pluries in præcedentibus hoc inculcavimus. Deinde, quòd hæctenus dicta à nobis, non aliena sint à veritate, comprobant Numburgi incolæ infiniti, qui neque ventriculi neque aliarum partium frigus aut languorem ex cerevisiæ suæ usu ordinario & non immedico pertimescunt aut persentiscunt. Non indigent itidem iidem inquilini vini potu corrigente cerevisiam suam, siquidem etiam illud omnes tenuioris conditionis homines propter egestatem redimere ac bibere non valent, uti facilè cuivis notum est; taceo quòd à secundaria cerevisia etiam pauperes illic nihil illius mali experiantur.

§. 57. Si inquiramus in ventriculi coctionem vel constitutionem legitimam, erudiunt nos modernæ Medicinæ principia, quod non à calore simplici potenciali atque actuali proficiscatur ventriculi coctio & chylificatio; siquidem constat, quod ferrum non adeò ignis, quàm acidiusculus ventriculi humor consumat: uti *σθηροπεψία* Struthio Cameli, vel aliarum avium & animalium potens ventriculi digestio comprobatur. Porro frigus moderatum & vehemens sæpe non obest actioni vel coctioni ventriculi multorū animalium, siquidem etiam conchis, testaceis animalibus ac reptilibus vel insectis,

ac

ac piscibus parum inest caloris, veluti iisdem brutis æque ac aliis plurimis parum cibi vel potus calidi porrigitur; nec tamen ventriculi labor aut actio læsa admodum iis inde oritur, uti non nihil in hunc modum differuimus *dissertat. de literatorum potu c. 2. §. 24. &c.* Ventriculo itaque propria, specifica & peculiaris est ejusmodi actio cibos digerendi, quam etiam dilucidant quadantenus medicamenta & alia, adminicula juvantia eandem; scilicet siccantia, acidiuscula, austera, (& talia interdum amaricantia, non alia tamen indifferenter omnia) item acris & spirituosæ sulphureæ &c. Destruunt verò ventriculi tonum & officium nimia humida, pingua, purgantia, salina, alkalia & biliosi humores. Sic in febribus & æstate, languet ventriculus, sine dubio ab humoribus bili analogis magis tunc temporis obviis vel auctis; nec hyeme à frigore ventriculus debilior redditur, quæ probatione non indigent. Ætiologiam autem istam, quæ veteres in æstate ventriculum frigidum, in hyeme verò calidum declararunt, jam attingere supersedemus, cum non ignotam eandem credamus. Non reluctari itaque illam cerevisiam ventriculo ipsiusque chylicationis & subsequenter nutritionis negotio (si sine excessu quopiam frigidi, copiosi aut intempestivi usus bibatur) autorum quorundam testimonia in præcedentibus adducta confirmant, nec experientia iisdem reclamatur.

§. 58. Deinde inficiari non audemus, quod à commixto largiori potu hujus cerevisiæ & vini in conviviiis major nausea & vomitus citius concitetur, quam à solo vino; quod à quacunque cerevisia alia pariter metuendum est. Quantumvis autem aliàs major meri quantitas, & citra nauseam, in ventriculo subsistere aut contineri possit, si in conviviiis magnis certandum est culullis, illud vinum tamen postea in vasa absorptum mala varia minatur. Cerevisiæ verò potus, vel nigra litera albæ, scilicet vino interposita, (juxta potato- rum loquendi formulam) supernas & infernas excretiones gemi-

geminas citius promovet, atque sic brevi quapiam molestia, hic geminus usus mixtus antevertit incommoda à vini solius potu alioquin in corpore diutius asservati metuenda. Istiusmodi in finem quidam etiam utuntur pilulis variis laxantibus ante poculorum certamen, de quo *Salmuthus cent. 3. obs. 44. p. 133.* Veluti eundem in scopum quoque nonnullos pilulas Glassianas commendare atque usurpare novimus. Sic olim etiam eam ob intentionem inter alia promulsis præbitionis, & lactuca antecœnii loco convivis oblata fuit, quò excretiones promoverentur, de quo *Jos. Laurentius in Polymathia l. 1. diff. 7. f. 17. &c.* Nihil memorabimus jam de herbæ Theæ essentia, infuso, aut decocto, quod contra ebrietatem munire atque urinam simul movere dicitur. Sed de his quibusdam & de crapula deteriori à cerevisia quàm à vino, juxta quorundam mentem declarata in *dissertat. de literatorum potu* egimus.

§. 59. Pro luce majori hætenus dictorum citamus iterum *Isaac. Schoockium in cent. problemat. histor. Med. Physic. problem. 14. p. 13.* Ventilat autem ille hanc quæstionem: cur, qui molestias sentiunt à crapula cerevisiaria, sibi medicinam facere soleant superbibendo spiritum vini, quem vulgò vinum adustum vocant. Similiter docet *Bald. Ronssens in Epist. med. 64. p. 223.* momentum spiritus vini sublimati jejuno stomacho sumptum vini molestias à pridiana crapula corpori contractas corrigere. Quòd verò ventriculum hætenus dictus spiritus corrigere & corrugare, vel veterū loquendi modò calefacere polleat credimus, qui languidus flaccidus & frigidus quasi, suiq; muneris immemor antea erat, propter molestias à potu in eundem redundantem. Sic purgantia medicamenta ventriculo alioquin ingrata, illumque turbantia, uti & vomitoria medicamenta nonnulla infringit quadantenus spiritus vini, ac potentiùs acida. Tacemus quòd in dictis evacuationibus enormibus cum non nullis morbis jungentibus sæpè auxilio sint bina dicta, scilicet spirituosas atque

atque acida. Verum utrum dictus spiritus vini, & largior quidem hujus usus, adeo pote auxilium sit reliquo corpori vinò adimpleto, si crapulæ exilium in eodem quaratur, vix credimus; modò non exitium sanitatis inde aliud infimul resultet. Sed attingimus hoc quadantenus, ubi de *pilis caninis*, vel novo potu largo crapulam priorem, juxta quorundam opinionem, discutiente egimus in *dissertat. de literator. potu c. 2. §. 56.* Ex eodem loco etiam innotescet *Sennerti* sententia & consilium, quod modicus vini usus crapulæ hæsternæ molestiam quadantenus corrigat.

§. 60. Pro defensione cerevisiæ Numburgensis hætenus suscepta relabi adhuc semel tenemur ad *Reusnerum*, qui scribit quod ab eadem cerevisia

Ægrifici ventris cedat & omne malum.
Sic à cerevisia Numburgensi materia vitiosa ac biliosa in corporis recessibus stagnans, & ructus aut insultus ventriculi vel choleram minans & excitans, si scilicet ad ventriculum, vel intestina labatur, illa inquam materia partim corrigi prius, partim etiam ante istam tragædiam è corpore maturè extrudi potest vi cerevisiæ laxante. Hac itaque ratione abundè innotescit, quòd cerevisia ista ventriculo non multum molestiæ vel negotii faceffat. Alioquin moderato etiam vini usui non ineptè potus cerevisiæ mitis alius, & Numburgensis inprimis, admisceri potest, veluti postremam hanc etiam in conviviis adeò communiter sub vini & nicotianæ usu expeti his in locis diximus, in *hac & de literatorum potu dissertatione c. 2. §. 88. Mart. Schoockius de cerevis. c. 47. p. 395. & 396.* usitatam quibusdam parodiam allegans, qua statuunt:

(Interpone tuis interdum biria vinis)
non dissuadet item vini potui interponere tenues cerevisias, minus autem fortes; cum aliàs etiam pro vini robore frangendo à quibusdam aqua eidem admisceri soleat. Si quis
H
verò

verò tandem certò comperiat iteratâ experientiâ, (nec man-
câ, antea à nobis impugnatâ, aut *οἰνοπαιρία* abreptus & de-
ceptus) quòd sibi minus apta existat illa vel alia cerevisia,
ei illam neutiquam obtrudemus; veluti aliquoties in hac &
in altera nostra dissertatione allegata indicavimus, quòd qui-
libet, juxta *Syracidis c. 38. v. 1. &c.* probare debeat, quæ cor-
pori vel ventriculo suo congruant. Medicus quippe à prio-
ri non omnium naturam unico modulo vel regulæ aptare
potest. Proinde etiam nostra facimus verba *Bordingii in
methodo ad Galeni libros de tuenda sanitate c. 9.* In usu cere-
visiarum, inquit, cujusque natura exploranda est, atque ea
offerenda, quâ quisque maximè delectatur ac minimè læ-
ditur.

§.61. Deniq; etiam usum externum cerevisiæ Numburg.
præterire sicco pede nolumus, quem æquè, ac alius variæ ce-
revisiæ ab autoribus quibusdam laudatum, haud vanum fore
opinamur. Sic non dubitamus eam cerevisiam vi blanda
molliendi, resolvendi & aperiendi præditam atque con-
gruam esse, si hæc cum aliis emollientibus cataplasma, fotum
balneum, aliasve similes formulas constituat aut subeat.
Hinc in tophis & tumoribus variis, etiam tartareis ac scor-
buticis, uti & podagra, ischiatico malo, nephritide &c. uti-
lem illam ducimus. *Sim. Pauli in quadr. Botan. p. 380.* Lupuli
flores pro vario externo usu commendans sic concludit:
Imò, inquit, recordor paroxysmum podagricum mitigatum
hujus usu, dum quidam æger fotu lupuli, simul ac cocta erat
cerevisia, pedes foveret. Idem hoc majori confidentiâ lu-
pulô Numburgi collectô post cerevisiæ coctionem, aut
recentibus etiam floribus cum Numburgensi cerevisia aliis-
que rebus pluribus congruis mixtis atque coctis tentari pos-
set in doloribus variis. Non male item pro gargarismati-
bus eadem admittetur, si cum lapide & herba prunellæ aliis-
ve similibus leviter ebulliat. *Simon Pauli l. c.* annotat Rosto-
chiensis cerevisiæ crama in raucedine alicujus aphoni penè
exi-

36
§(59)§
existentis profuisse. Non diffiderem juscula ex Numbur-
genfi cerevisia, vitellis ovi, saccharo aliisque congruis rebus
facta, æque salubria, ac illam cerevisiam in dicto affectu
futura esse. Præterea clysteres emollientes, laxantes, & car-
minantes cum aliis, in scopos hos collimantibus, vel solò
etiam melle aut saccharo Thom. additò, facile confici pos-
sunt, si quis iis indiget. Externè quoque præterea pro li-
chene & asperitate, aliisque cutis quibusdam vitiis corrigèn-
dis eadem locum invenire potest; uti & in tabe, si balnei vel
linimenti in forma cum aliis adhibeatur. Et hæc de cere-
visia Numburgensi prolata jam sufficiant, quibus in poste-
rum forsitan alia plura accedere possunt, tum quæ hanc,
tum aliam cerevisiam concernunt. DEO tandem sit laus
& gloria in sempiterna secula; quo suspiriò

his jam imponimus

FINEM.

Errata.

Pag. 5. lin. 15. leg. canente. p. 7. l. 14. Conringii. p. 18. l. 12. deleatur: aut.
p. 28. l. 24. pronos. p. 32. l. 2. post sensim: privet, aut illum. p. 36. l. 25. vel-
licatur. p. 46. l. 28. decocto. p. 52. l. 9. pro hæc leg. hanc. p. 53. l. 31. asveve-
runt. p. 54. l. 5. cerealis. ibid. l. 18. immodico.

•••••
Dum Patriæ Zythi propinas pocula do-
ctis,
Apprecor ut multis profit id atque
TIBI.

*Paucula hæc Doctissimo DN. RESPONDENTI
cum voto studiis ipsius apprimè
dicato apponit*

P R Æ S E S.

Gut-

GUetura cum rapido nunc stringat solis
in æstu
sicca sitis, nec sit quo medeamur
ei.

Envalidum nobis Medicus medicamen adaptat,
hocque malum scitè pellere fauce docet.
Scilicet in coctâ Cerere est tam vivida virtus,
quam doctâ Numburg arte parare tenet.
Hujus scrutando vires, doctissime PRETTEN,
nobilis ingenii robora quanta probas?
Gratamur specimen: Felix! cervisia proffit;
nec turbet sensus: Præmia magna feres.

*In honorem Nobil. atque Præximii DN. RE-
SPONDENTIS paucula hæc ad-
jecerunt*

COMMENSALES.

PRETTEN

h. 112, 49

DISP
JUDICIUM
CERE
NUMBU

Auxili

Annuate Grat

ILLUSTRI AC

Sub P

DN. JACCO

atque Med. D

Publico eruditor

JOH. RAPHA

Nur

die 28. Juni

horis

Stanno JOH. DAV.

